

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3 Ekim 2023 Salı
1'inci Toplantı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, yeni yasama yılının hayırlı olmasını dilediğine, Saadet Partisi Grubu adına Komisyon üyesi seçilen İstanbul Milletvekili Selim Temurci'ye "Hoş geldiniz" dediğine ve Komisyon gündemine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli'nin, Merkez Bankasının yasa gereği yılda 2 kere Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmesi ve Bankanın kur korumalı mevduat rakamları konusunda şeffaf olması gerektiğine ilişkin açıklaması

2.- İstanbul Milletvekili İsmail Faruk Aksu'nun, Merkez Bankasının yasa gereği yükümlülüklerini yerine getirdiğine ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan'ın 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

3 Ekim 2023 Salı
1'inci Toplantı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.35'te açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, yeni yasama yılının hayırlı olmasını dilediğine, Saadet Partisi Grubu adına Komisyon üyesi seçilen İstanbul Milletvekili Selim Temurci'ye "Hoş geldiniz" dediğine ve Komisyon gündemine ilişkin açıklama yaptı.

İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türeli, Merkez Bankasının yasa gereği yılda 2 kere Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmesi ve Bankanın kur korumalı mevduat rakamları konusunda şeffaf olması gerektiğine,

İstanbul Milletvekili İsmail Faruk Aksu, Merkez Bankasının yasa gereği yükümlülüklerini yerine getirdiğine,

ilişkin açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan tarafından 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.44'te toplantıya son verildi

3 Ekim 2023 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.35

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Merkez Bankasının Değerli Başkanı ve bürokratları, basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, yeni yasama yılının hayırlı olmasını dilediğine, Saadet Partisi Grubu adına Komisyon üyesi seçilen İstanbul Milletvekili Selim Temurci'ye "Hoş geldiniz" dediğine ve Komisyon gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun 28'inci Dönem İkinci Yasama Yılıının 1'inci Birleşimini açıyorum. Bu vesileyle yeni yasama yılının ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını temenni ediyor, milletvekillerimize çalışmalarında kolaylıklar diliyorum.

Yeni Komisyon üyemiz Saadet Partisi Grubu adına Sayın Selim Temurci olmuştur, kendisine de hoş geldiniz diyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi gündeme geçiyorum.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme sunumu bulunmaktadır. Sunuma başlamadan önce bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtımalarını rica ediyorum. Önce Başkan yardımcılardan başlayarak Merkez Bankasının ilgili bürokratları kendisini tanıtırca memnun olurum.

Buyurun arkadaşlar.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Muş, başlamadan bir söz talebim var.

(Katılımcılar kendilerini tanıtmaya başladı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Basın mensupları önümü açarsanız... Komisyonu takip edemiyorum şu an.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Başkanım, kaç genel müdür yardımcısı var?

(Katılımcılar kendilerini tanıtmaya devam etti)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Başkanım, basın mensupları niye çıkarılıyor?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, lütfen müdahale etmeyelim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Anladım. Basın mensuplarına müdahale ediyor, görevlerini yapmasını engelliyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, Komisyonumuzun gerekli memurları işlerini yapıyorlar.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Komisyonumuzun memuru değil ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Siz lütfen müdahalede bulunmayın, ben Komisyonu yönetiyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Basın mensuplarının çalışması engelleniyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, görüntünüzü verdiniz, lütfen...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Görüntü değil beyefendi, basın mensuplarının çalışması engelleniyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Sayın Tanal, biz de bürokratları göremiyoruz ama.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bürokratlar kendilerini tanıttı mı acaba, bitti mi? Devam etsin arkadaşlarımız.

(Katılımcılar kendilerini tanıtmaya devam etti)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bürokrat arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Sunuma geçmeden önce Sayın Türelî'nin bir söz talebi var, Sayın Türelî'nin söz talebini karşıladıktan sonra Merkez Bankası Başkanımıza sunumunu yapmak üzere söz vereceğim.

Sayın Türelî, buyurun lütfen.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, Merkez Bankasının yasa gereği yılda 2 kere Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmesi ve Bankanın kur korumalı mevduat rakamları konusunda şeffaf olması gerektiğine ilişkin açıklaması

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

28'inci Dönemin İkinci Yasama Yılı şimdiden hayırlı uğurlu olsun.

Biz aslında, biliyorsunuz, temmuzda zaten Plan ve Bütçe Komisyonu olarak hızlı bir biçimde, bir torba kanun arkasından da ek bütçeyle başladık. Bugün de buradayız, Merkez Bankamızın bize bir sunuşu olacak.

Öncelikle Sayın Başkana ve yönetimine hayırlı olsun diyoruz. Tebrik ediyoruz sizleri.

Fakat birkaç husus var, onları belirtmemiz gerekiyor. Birincisi şu: 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesinin üçüncü fıkrası diyor ki: "Banka faaliyetlerine ilişkin olarak, yılda iki defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirir." Ben, 2018 yılından beri -geçen 27'nci Dönemde- hangi yıllarda ne kadar gelinmiş, ne zamanlar gelinmiş diye bilgi istedim. Bana gelen bilgide her yıl 1 kere toplantı yapıldığı görülüyor. Bu, yasaya aykırı yani Merkez Bankamız neden kendi kanununa uymuyor? Artık yeni bir yönetim var. Sizden bundan sonra bunlara hassasiyetle uyulmasını rica ediyoruz. Yılda 2 kere, kanun hükümlerine göre, gelsin. Burası sadece bir teknik Komisyon değil aynı zamanda biz Türkiye Büyük Millet Meclisi adına buradayız ve bizi seçmiş olan milyonlarca insanı, bu ülkedeki vatandaşlarımızı temsil ediyoruz. O yüzden böyle gayriciddi bir yaklaşımı, kendi kanununuza aykırı olarak, yılda 2 kere Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmeniz gerekirken 1 kere gelmenizi kabul etmek mümkün değil.

İkinci bir husus: Özellikle bu kur korumalı mevduat sisteminde biliyorsunuz, bir Hazinesin bir de Merkez Bankasının üstlendiği zararlar var. Hazine de son derece şeffaftı, bu rakamları düzenli olarak aylar itibarıyla aldık ama ne yazık ki Merkez Bankamızdan bu şeffaflıkta bu rakamların ne olduğunu...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Son toplantıda verdiler.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) – Söyleyeceğim, söyleyeceğim Sayın Başkan.

Daha önceki senede bizim Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerimizin de gerekli bilgiyi almadığı için Komisyonu terk ettiğini de biliyoruz. Şimdi de biliyorsunuz, torba kanunla, aslında bizim de karşı çıkmamıza ve bu konuda şiddetli bir biçimde muhalefet etmemize rağmen,, Hazinesin üstlendiği kur

zararı da Merkez Bankasına aktarıldı. O zaman o şeffaflığın şimdi en iyi biçimde sağlanması lazım Sayın Başkan. Yani biz -düzenli olarak aylar itibarıyla Merkez Bankası bilançolarını açıklıyor-buradan, bu kur korumalı mevduat sisteminden devlete ne kadarlık bir yük geldiğini bilmek istiyoruz. Bunun için de bu konuda gerekli hassasiyeti göstereceğinizi umuyorum. Merkez Bankası bizim çok güzide bir kurumumuz ama dediğim gibi biz de burada, Plan ve Bütçe Komisyonunda bunları, bu bilgileri almalıyız ki kamuoyu da bu konuda mevcut olan sistemin nasıl işlediğini yakından bilmeli. Bir anlamda denetim mekanizmasını da hem Meclis yerine getirmelidir hem de kamuoyu bu konuyu yakından izlemeli diye düşünüyorum.

Evet, şimdilik teşekkür ediyorum.

Bu iki hususun çok önemli olduğunu tekrar hatırlatmak istiyorum ve bu konuda gerekli hassasiyeti göstereceğinize inanıyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türel, teşekkür ediyorum.

Şimdi de sunumunu yapmak üzere Merkez Bankası Başkanı Sayın Hafize Gaye Erkan’a...

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Aksu, buyurun.

2.- İstanbul Milletvekili İsmail Faruk Aksu'nun, Merkez Bankasının yasa gereği yükümlülüklerini yerine getirdiğine ilişkin açıklaması

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Evet, ben de Milliyetçi Hareket Partisi Grubumuz adına 28'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin İkinci Yasama Yılı'nın hayırlı olmasını diliyorum öncelikle.

Komisyonumuz evet, temmuz ayında toplandı, faaliyetlerine başladı. Yeni dönemin de başarılı hizmetlere vesile olmasını temenni ediyorum. Merkez Bankası Başkanımıza ve yönetimine, ekibine de bu vesileyle başarılar diliyorum. Türkiye'nin beklentileri doğrultusunda gayret göstereceklerine, faaliyet yürüteceklerine de inanıyorum.

Merkez Bankası ciddi bir kurumumuz, kuşkusuz Plan ve Bütçe Komisyonunda yasa gereği yükümlülükleri olan sunumu yapıyorlar, yapmaktalar; belki burada karşılıklı bir koordinasyonsuzluk olmuş olabilir. Meseleyi sadece Merkez Bankasına yüklemek de doğru olmayabilir. Faaliyetlerle ilgili aklımıza takılan veya kamuoyunun gündeminde olan birtakım sorulara da sunum sonunda cevap bulacağımızı inanıyorum.

Tekrar başarılar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de sunuma geçiyoruz.

Sayın Erkan, buyurun lütfen.

Süreniz otuz dakikadır.

IV.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan'ın 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli basın mensupları; sizleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına saygıyla selamlıyorum.

Sunumuma başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni dönem çalışmalarının yüce Türk milletine hayırlı olmasını temenni ederim.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nda yer aldığı üzere, uyguladığımız politikalar ve bankamız faaliyetleri hakkında bilgi vermek üzere burada bulunmaktayız. Sayın milletvekillerimizin belirttiği üzere, Sayın Komisyon Başkanımızın uygun gördüğü, takdir gördüğü şekilde, kanuna uygun şekilde ne zaman çağırılırsak bu sunumları devam ettirmeye de hazırız.

Merkez Bankası olarak faaliyete başlamamızın 92’nci yılını kutladığımız bu anlamlı günde sizlerin huzurunda olmaktan memnuniyet duyuyorum. Merkez Bankasının temel amacı fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Bu çerçevede fiyat istikrarı temel amacımız doğrultusunda tüm araçlarımızı kararlılıkla kullanıyoruz ve kullanmaya devam edeceğiz. Haziran ayından itibaren güçlü ve kararlı parasal sıkılaştırma sürecimizi başlattık. Parasal sıkılaştırmayı makroihtiyati çerçevedeki sadeleştirmeyle birlikte yürüterek hem parasal aktarım mekanizmasının güçlenmesini hem de attığımız adımların makrofinansal istikrarı pekiştirmesini hedefliyoruz. Merkez bankalarının toplumsal refah artışına en büyük katkısı fiyat istikrarını sağlayarak gerçekleşir.

Düşük düzeylerde istikrar kazanmış enflasyon, öngörülebilirlik için, tasarruf ve yatırım kararlarının uzun vadeli alınabilmesi için ve oynaklığı düşük sürdürülebilir büyüme için olmazsa olmaz koşuldur. Bununla birlikte dezenflasyonun her koşul ve durumda kaçınılmaz olarak büyümeden feragat yoluyla gerçekleşeceği yönündeki yanlış algı ve kaygılar kamuoyunda zaman zaman ifade edilmektedir. Oysa enflasyonun yüksek ve oynak olduğu durumlarda enflasyon belli eşik değerlere gerileyene kadar doğru politika tasarımlarıyla büyümeden ödün vermeden de dezenflasyon sağlanabilir. Büyüme enflasyon ödünleşimi ise ancak enflasyondaki aşırılık devre dışı bırakıldıktan sonra gelenen eşik değerlerde devreye girecektir. Bu noktada amaç, kararlı bir şekilde dezenflasyon sürecini devam ettirmek ve sürdürülebilir büyüme için gerekli olan büyüme kompozisyonundan vazgeçmemek olmalıdır. Bu kapsamda para politikamız ve makroihtiyati çerçeveye ilişkin stratejimiz, dezenflasyonun ve sürdürülebilir büyümenin en kısa sürede tesis edilmesine odaklanmaktadır. Beklentileri yeniden çıpalayacak, ekonomideki güven ve öngörülebilirliği artıracak para politikasını sabırla uygulamaya yönelik kararlılığımızı attığımız adımlarla gösteriyoruz. Diğer taraftan hem finansal piyasalarda hem de fiyatlama davranışlarını etkileyen kurumsal alanlarda da yapısal reform çabalarına katkı sunmaktayız.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamda ilk olarak küresel ekonomi ve enflasyona dair değerlendirmemizi paylaşacağım; sonrasında para politika stratejimizi ve aldığımız kararların finansal piyasalara etkileri hakkında değerlendirmelerimizi sunacağım.

Küresel büyüme zayıf seyrine devam etmektedir. İhracat ortaklarımızın büyüme oranları 2022 yılıyla kıyaslandığında gerilemektedir. Bu dönemde küresel imalat sanayisi PMI göstergesi 48,9 olmuştur; 50 eşik değerinin altında kalmaya devam etmiştir. Söz konusu dönemde hizmetler PMI verisi ise 3,1 puan gerileyerek 51,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde imalat sanayisi PMI verisi üst üste on iki ay eşik değerinin altında kalmış, bu süre boyunca ortalama 47,7 olmuştur. Hizmetler PMI endeksi ise eşik değerini hemen üzerinde olmakla birlikte temmuzdan sonra ağustosta da gerileme göstermiştir.

Dış talebimiz açısından en önemli coğrafya olan euro bölgesinde imalat PMI göstergesi eylül ayında eşik değerinin belirgin altında gerçekleşen 43,4 seviyesiyle aktivitede gerilemeye işaret etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik aktivite bir miktar daha dirençli olmakla birlikte

imalat sanayisi PMI endeksinin eşik değerin hemen üzerindeki seyrini sürdürdüğü görülmektedir. Hizmetler PMI endeksi ise nisan-ağustos döneminde üst üste dört ay ve toplamda 4,2 puan düşerek 53,1 seviyesine gerilemiştir. Dünya ticaretindeki ağırlığından dolayı Çin büyümesindeki zayıflık -ki ikinci çeyrekte yüzde 0,8’le beklenti altında büyüdü, bu zayıflık- hem doğrudan hem de dolaylı üretim ilişkileri yoluyla küresel talebi etkilemektedir. Eylül ayı Çin PMI verilerindeki düşüş de bu görünümü destekler niteliktedir.

Uzun dönem ortalamalarının üzerinde seyreden emtia endeksi başta uluslararası petrol olmak üzere, enerji fiyatlarından etkilenmektedir. Brent petrolün fiyatı son beş ayda yüzde 24 artarak 90 doların üzerinde seyretmektedir. Enerji emtia endeksi aynı dönemde benzer oranda yükselerek enflasyon üzerinde yeniden etkili olmaya başlamıştır. Emtia fiyatları ve büyümedeki yavaşlamayla küresel enflasyon son bir yılda önemli gerileme gösterse de fiyatlardaki katılık ve enerji fiyatlarındaki artışla birlikte düşüş eğilimi zayıflamıştır. Hem gelişmiş hem gelişmekte olan ülkelerde çekirdek enflasyon yüksek seviyelerini korumakta ve enflasyon hedef değerlerin üzerinde belirgin seyretmektedir.

Enflasyonda pandemi sonrası yükseliş birçok ülkede birbirine yakın zamanlarda başlamıştır. Gelişmekte olan ülkelerin faiz artırımlarına gelişmiş ülkelerden daha erken başladıkları ve çekirdek enflasyonu düşürmede daha başarılı oldukları görülmektedir. Sıkılaşıma süreçlerine daha erken başlayan ve güçlü bir şekilde faiz artıran bazı gelişmekte olan ülkeler ise son dönemde enflasyondaki düşüşe bağlı olarak faiz indirim sürecine girmişlerdir. Gelişmiş ülke merkez bankaları ise enflasyondaki düşüş derecesine bağlı olarak faiz artırımlarını sonlandırmaya yakın durumdadırlar. Buna karşın enflasyonun yüksek seviyeleri ve merkez bankalarının politika iletişimleri göz önüne alındığında küresel ekonomide parasal sıklığın devam edeceği beklenmektedir.

Küresel enflasyon ve para politikalarına ilişkin değerlendirmelerimizin ışığında şimdi ülkemizde enflasyona dair tespitlerimizi paylaşmak istiyorum: Politika metinlerimizde ve enflasyon raporunda enflasyon ve ana eğiliminde kısa vadede belirgin bir yükseliş öngördüğümüzü paylaşmıştık. Ülkemizde enflasyon eylül ayı itibarıyla yüzde 61,53’e çıkarak haziran ayı enflasyonuna kıyasla 23,3 puan artmıştır. Bu artışın 7,9 puanı hizmet grubundan gelirken bunu 5,3 ve 4,8 puanla sırasıyla temel mal ve gıda grupları takip etmiştir. Enflasyondaki artışta birçok unsur ve bunların etkileşimleri rol oynamıştır. Ücret ve kur kaynaklı maliyet yönlü baskılar ile vergi ayarlamaları son üç ayda öne çıkarken bunların enflasyona önemli ölçüde yansındığını değerlendiriyoruz.

Diğer taraftan, yurt içi talepteki güçlü seyir ve hizmet fiyatlarındaki katılık devam etmektedir. Petrol fiyatlarındaki artış ve enflasyon beklentilerinde süregelen bozulma enflasyonda yukarı yönlü ilave baskı oluşturmaktadır. Bu unsurlar, enflasyonun yıl sonunda enflasyon raporundaki tahmin aralığının üst sınırına yakın seyredeceğine işaret etmektedir.

Şimdi enflasyonu kısa vadede yükselten unsurlar hakkındaki değerlendirmelerimizi paylaşmak isterim.

Yılın üçüncü çeyreğine ilişkin veriler iç talebin güçlü seyretmeye devam ettiğini göstermektedir. Temmuz ayı itibarıyla Perakende Satış Hacim Endeksi ve kartla yapılan harcamalar tüketimdeki ivmenin sürdüğüne işaret ediyor; diğer taraftan, kartla yapılan harcamalar ağustos ayı itibarıyla daha yatay bir seyir izlemiştir. Otomobil ve beyaz eşya satışları aynı dönemde tarihsel ortalamaların üzerinde seyretmiştir. Bununla birlikte, otomobil satışları çeyreklik bazda yavaşlamaya başlamış, beyaz eşya satışları ise nispeten yataylaşmıştır. Benzer şekilde, eylül ayına ilişkin İktisadi Yönelim Anketi verileri ve saha görüşmelerinden elde edilen bilgiler, firmaların kayıtlı iç piyasa siparişleri ile tüketicilerin otomobil ve beyaz eşya gibi dayanıklı mallara talebinde tarihsel ortalamanın üzerinde seyre rağmen çeyreklik bazda ivme kaybına işaret etmektedir.

İç talep ve üretime ilişkin görünüm toplam talep koşullarının enflasyonist bir düzeyde seyrettiğine işaret etmektedir. Sanayi Üretim Endeksi temmuz ayı itibarıyla takvim etkisinden arındırılmış olarak yıllık bazda yüzde 7,4 artış kaydederken Perakende Satış Hacim Endeksi'ndeki artış yüzde 31 oranında gerçekleşmiştir. Arz ve talebin uyum içinde hareket etmesi fiyat istikrarı için, fiyat istikrarı ise sürdürülebilir büyüme için önemlidir. Parasal sıkılaştırma kararlarımızın seçici kredi sıkılaştırması adımlarımızın da desteğiyle iç talebi dengeleyeceğini değerlendiriyoruz.

Arz-talep görünümündeki dengesizliğe ilave olarak yurt içi talepteki güçlü seyir, tüketim malları ve altın ithalatı kanalıyla dış ticaret açığını artırıcı etkide bulunmaktadır. Ağustos ayı itibarıyla yıllıklandırılmış olarak altın ithalatı, 2022 yılı toplamına kıyasla 13,4 milyar dolar artarak 34 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir; tüketim malları ithalatıysa aynı dönemde 11,9 milyar dolar artışla 42,4 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişmeler paralelinde dış ticaret açığı artarken cari işlemler açığı da yıllıklandırılmış olarak temmuz ayı itibarıyla 58,5 milyar dolara yükselmiştir. Diğer taraftan, parasal sıkılaştırmanın etkilerinin ve başta turizm olmak üzere hizmet gelirlerinin cari işlemler hesabına yılın geri kalanında olumlu yansıtacağını öngörmekteyiz.

İç talepteki güçlü seyrin yanı sıra döviz kurundaki oynaklıkla yüksek oranlara ulaşan geçişkenlik enflasyonda artışa neden olmuştur. Kur gelişmelerinin enflasyona yansımaları maliyet, bilanço ve beklenti gibi farklı kanallar üzerinden gerçekleşmektedir. Geçişkenlik, talep koşullarının güçlü ve enflasyon beklentilerinin yüksek olduğu dönemlerde daha hızlı gerçekleşmektedir. Parasal sıkılaştırma sürecimizin ve güçlü bir eğilim gösteren rezerv birikiminin etkilerinin döviz kuru istikrarını da desteklediğini görmekteyiz.

Akaryakıt fiyatları senenin ilk beş ayında yatay seyredirken mayıs-eylül ayları arasında yüzde 85'in üzerinde artış göstermiştir. Bu artışta uluslararası petrol fiyatları, döviz kurları ve vergi ayarlamaları etkili olmuştur. Akaryakıt birçok sektörün girdi maliyetlerini etkilediği için fiyat artışlarının sektörler arasında yayılımını güçlendiren önemli bir etkidir. Dolayısıyla, akaryakıt fiyatlarındaki artışların enflasyon üzerindeki dolaylı etkileri doğrudan etkisinden daha yüksektir. Örneğin, akaryakıt fiyatlarının önemli bir girdi olduğu ulaştırma hizmetlerinde ağustos ayındaki fiyat artışı, endeks tarihindeki en yüksek artış olarak kaydedilmiştir, yüzde 27,6; 2'nci en yüksek artış Ocak 2022'de yüzde 16,9'du. Fiyatlama davranışlarında ilave bozulmaya neden olan akaryakıt fiyatları, uluslararası arz koşulları nedeniyle önümüzdeki dönemde de enflasyon üzerinde bir risk unsuru olmayı sürdürecektir. Son dönemde vergi ayarlamalarının da enflasyondaki artış üzerinde kısa vadede etkisi olmuştur. Deprem nedeniyle ortaya çıkan finansman ihtiyacı ve artan kamu harcamalarını dengelemek amacıyla temmuz ayıyla birlikte kamu gelirlerini destekleyici tedbirler açıklanmıştır. Bu tedbirler vergi artışlarının yanı sıra yönetilen fiyatlardaki güncellemeleri de içermektedir. Potansiyel etkinin çoğu fiyatlara yansımış olsa da sanayiye yönelik elektrik ve doğal gaz fiyat artışları gibi devam eden gelişmeler üretim maliyetleri kanalıyla yıllık enflasyon artışına katkı sunmaya devam edecektir. Hizmet sektöründeki fiyat artışları yüksek seviyelerini sürdürmekte, hizmet enflasyonu mal enflasyonuna kıyasla katılık arz etmektedir. Hem hizmet hem de temel malları içeren B endeksi yıllık artış oranı eylül ayında yüzde 67,2; hizmet enflasyonu ise yüzde 86,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Fiyat artışları sektör geneline yayılmıştır. Hizmet kalemlerinde zamana bağlı fiyat güncelleme davranışının yaygın oluşu enflasyonun daha uzun süreye yayılmasına sebep olmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetleri ile kira gibi fiyatları yılın belirli dönemlerinde değişen kalemlerin atalet sergilediğini görüyoruz. Kiralardaki yükseliş eğilimi hizmet enflasyonundaki katılığı en çok etkileyen unsurlardan biri durumuna gelmiştir. Hizmet sektörünün geneline yayılan enflasyondaki ataletin kırılması beklentilerin düzelerek yeniden çıpalanmasına bağlıdır. Dezenflasyona geçiş döneminde parasal sıkılaştırmanın öngörülebilirliği sağlamasını ve birikimli etkileriyle talebi dengelemesini bekliyoruz.

Enflasyonun ana eğilimine dair göstergeleri yakından takip etmekteyiz. Mevsimsellikten arındırılmış B aylık enflasyonu, ağustos ayında ulaştığı yüzde 9,7 seviyesinden eylül ayı itibarıyla yüzde 4,9 seviyesine inmiştir. Benzer şekilde medyan aylık enflasyon oranı da ağustos ayında yüzde 7,7'den eylül ayında yüzde 3,9 seviyesine gerilemiştir. İzlediğimiz geniş kapsamlı gösterge seti, son dönemde etkili olan ücret ve kur kaynaklı maliyet yönlü baskıların hafiflemesi ve vergi ayarlamasının enflasyona yansımalarının büyük ölçüde tamamlanmasıyla birlikte eylül itibarıyla aylık enflasyonun ana eğiliminde yavaşlamanın başladığına işaret etmektedir. Parasal sıkılaştırma adımlarımızın birikimli etkileriyle birlikte ana eğilimi düşürerek dezenflasyonu 2024 yılında enflasyon raporundaki patikayla uyumlu şekilde tesis etmekte kararlıyız.

Saygıdeğer milletvekilleri, enflasyonun hem düzey hem de oynaklığını azaltarak fiyat istikrarını kalıcı şekilde sağlamayı hedefliyoruz. Finansal istikrar, öngörülebilirlik ve bununla birlikte gelişecek sürdürülebilir bir büyümenin olmazsa olmazı fiyat istikrarıdır. Bu amaçla haziran ayında parasal sıkılaştırma sürecini başlattık. Tüm araçlarımızı enflasyon tekrar tek haneye ve orta vadeli hedefimize gerileyene kadar kararlılıkla kullanmaya da devam edeceğiz. Parasal sıkılaştırma süreci enflasyon beklentilerinin çıpılanmasını ve fiyatlama davranışlarındaki bozulmanın kontrol altına alınmasını sağlayacaktır. Böylece dezenflasyon en kısa sürede tesis edilecektir. Parasal sıkılaştırma sürecimizi bütünsel bir anlayışla güçlendirmekteyiz. Bu süreç faiz artışının yanı sıra miktarsal sıkılaştırma ve seçici kredi uygulamalarını da içermektedir. Haziran-eylül dönemi Para Politikası Kurulu toplantılarında alınan kararlarla politika faizini yüzde 8,5'ten yüzde 30'a yükselttik. Diğer taraftan, makroihtiyati çerçeveyi de eş anlı olarak sadeleştirmekteyiz. Bu kapsamda miktarsal sıkılaştırma ve seçici kredi politikalarımız çerçevesinde bazı tedbirleri devreye almaktayız. Miktarsal sıkılaştırma kapsamında Merkez Bankasının kur koruma desteği sağladığı hesapların zorunlu karşılık oranları artırılmıştır. İlgili hesaplara ilişkin zorunlu karşılık oranları kademeli olarak önce tüm vadeler için temmuz ayında yüzde 15, ardından eylül ayında altı aya kadar vadeli hesaplar için yüzde 25 ve daha uzun vadeli hesaplar için yüzde 5 olarak belirlenmiştir. Böylece miktarsal sıkılaştırmayla toplamda 700 milyar TL likidite sterilize edilmiştir.

Seçici kredi sıkılaştırması kapsamında, yurt içi bireysel talepteki güçlü seyrin yavaşlatılması amacıyla büyüme sınırı taşıt kredilerinde aylık yüzde 3'ten yüzde 2'ye indirilirken ihtiyaç kredilerinde aylık yüzde 3 olarak korunmuştur. İç talebin dengelenmesi ve enflasyonun kontrolü amacıyla alınan tedbirlerle taksitli kredi kartı kullanımı da yavaşlamıştır. Bu kapsamda nakit çekim işlemlerinde uygulanacak azami oran kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami faizden ayrıştırılarak artırılmıştır, böylelikle ihtiyaç kredisi faizleri ile nakit çekim faizi arasındaki fark kapanmıştır. Ticari krediler kapsamında ise üretim kapasitesini geliştirecek adımların atılabilmesi, iş gücü piyasasındaki talebin güçlü seyrinin korunması ve deprem kaynaklı üretim kayıplarının telafi edilmesi için Türk lirası cinsinden yatırım, ihracat, tarım ve esnaf kredileri ile kamu kurumlarına kullandırılan kredilerde ve deprem bölgesi istisnası kapsamında kullanılan kredilerde büyüme sınırı bulunmamaktadır. Diğer ticari kredilerde ise yüzde 3 olan büyüme sınırını yüzde 2,5'e indirdik.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamın bundan sonraki kısmında, uyguladığımız politikaların finansal piyasalar üzerindeki etkilerini değerlendireceğim.

Enflasyon bölümünde bahsettiğim gibi, iç talepteki aşırılık birçok kanaldan enflasyonu artırmaktadır. Dolayısıyla iç talepteki dengesizliğin giderilmesi dezenflasyon süreci için bir ön koşuldur. 2023 yılının ilk altı ayında bireysel krediler, kredi kartlarında yüzde 70'i, taşıt kredilerinde ise yüzde 68'i aşan oranlarda yükselmiştir. Bireysel krediler toplamda yüzde 40 artarak 2 trilyon Türk lirasının üzerine çıkmıştır. Seçici kredi sınırlaması adımlarının neticesinde temmuz ayında

kredilerin yeni sınırlarla uyumlu bir büyüme eğilimine girdiği görülmektedir. Bu kapsamda bireysel kredilerde büyüme eğiliminin yavaşladığı izlenmektedir. Eylül ayı itibarıyla dört haftalık büyüme momentleri toplam bireysel kredilerde aylık yüzde 3, taşıt kredilerinde ise aylık yüzde 0,5 bölgesinde seyretmektedir. Bir ödeme aracı olarak kullanılan bireysel kredi kartı harcamaları ise hâlen yüksek olmakla birlikte yavaşlamaktadır.

Yılın ilk aylarında ticari kredilerde tarihsel ortalamaların üzerinde bir artış gerçekleşmiştir. Mayıs ayında, düzenlemelerin etkisiyle negatif bölgeye düşen net faiz marjı nedeniyle kredi mekanizması durma noktasına gelmiş ve özellikle özel bankaların Türk lirası ticari kredi stoku küçülme eğilimine girmişti. Politika faizinde gerçekleştirdiğimiz kademeli ve kararlı artışların yanı sıra makroihtiyati çerçevede attığımız sadeleştirme adımlarının da katkısıyla piyasa mekanizmasının tesisi yeniden sağlanmıştır. Faiz marjının pozitif alana taşınmasıyla birlikte reel sektöre Türk lirası kredi akışı yeniden başlamıştır. Kredi büyümesinde önceki dönemde görülen aşırılık da yerini daha dengeli bir gelişime bırakmıştır. Söz konusu kredi akışına kamu bankalarının yanı sıra özel bankalar da katkı sağlar hâle gelmiştir; böylelikle politika faizi, Türk lirası mevduat faizleri ve kredi faizleri beraber yükselmekte, parasal aktarım mekanizması güçlenmektedir.

Mevduat gelişmelerine baktığımızda ise ağustos ayındaki kur korumalı hesaplardan Türk lirası vadeli mevduata geçişi teşvik eden kararlarımızın olumlu yansımalarını gözlemlemekteyiz. Eylül ayı itibarıyla toplam mevduat artışının sürükleyicisi belirgin şekilde artan Türk lirası mevduat hesapları olmuştur. Nitekim, düzenlemeler neticesinde, 22 Eylül itibarıyla son dört haftada KKM bakiyesi 64 milyar TL gerilerken TL mevduatları 465 milyar TL artmış ve yabancı para mevduatları da 3,2 milyar dolar gerilemiştir. Düzenlemelerin mevduat kompozisyonuna etkilerinin zaman içinde daha da belirgin hâle geleceğini öngörmekteyiz. Kur korumalı mevduat bakiyesi gerilerken rezervlerde de artış sağlanması KKM'den ve döviz mevduatlarından Türk lirasına geçiş stratejisinin başarıyla ilerlediğine ve Türk lirasına arzu edilen sağlıklı geçişin başladığına işaret etmektedir.

Merkez Bankası uluslararası rezervleri son dönemde güçlü bir toparlanma göstermektedir. Toplam rezervler son dört ayda 27 milyar dolar artarak 125,5 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde döviz arz ve talebine ilişkin gelişmeler incelendiğinde atılan politika adımlarının ve iyileşen ekonomik güvenin bir sonucu olarak bireysellerin piyasaya döviz arzının artış gösterdiği, kurumsal talebin ise önemli miktarda gerilediği dikkat çekmektedir. Ayrıca, söz konusu dönemde bankalara efektif girişlerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Bu koşullar rezervlerin artmasına yönelik pozitif bir ortam oluşturmuştur. Önümüzdeki dönemde yabancı sermaye girişlerinin artış göstermesi beklenmekte olup piyasa koşullarını gözетerek rezervleri güçlendirmek politika çerçevemizin temel önceliklerinden biri olmaya devam edecektir.

Ekonomimize yönelik güven artışı finansal göstergelere de yansımaktadır. Beş yıl vadeli CDS primi belirsizliklerin etkisiyle mayıs ayında 700 baz puanının üzerine yükselmişti. Haziran ayından itibaren belirgin bir düşüş eğilimiyle birlikte CDS primi eylül ayında 400 puanın altında seyretmiştir. Risk primlerindeki düşüşle birlikte haziran ayından itibaren 2,1 milyar doları aşan net portföy girişi de gerçekleşmiştir. Bu ortamda piyasadaki kur oynaklıklarının da gerilediğini görüyoruz. Bir ay vadeli ABD doları/Türk lirası opsiyonlarının ima ettiği kur oynaklığı mayıs ayındaki zirve seviyesi yüzde 57'den 29 Eylül itibarıyla yüzde 14,4 düzeyine gerilemiştir. Benzer şekilde mayısta yüzde 47 seviyesini gören on iki ay vadeli opsiyonların ima ettiği kur oynaklığı 29 Eylül itibarıyla yüzde 30,5 düzeyine gerilemiştir. Dolayısıyla, para politikası stratejimizin piyasalar üzerinde olumlu etkilerini görmekteyiz; rezervlerimiz güçlenmekte, finansman koşulları iyileşmekte ve ima edilen kur oynaklığı azalmaktadır.

Saygıdeğer milletvekilleri, dezenflasyon sürecini başlatacak ve kalıcı olmasını sağlayacak temel gücün etkili bir para politikası olduğunun bilincindeyiz. Öngördüğümüz dezenflasyon ve istikrar dönemleri öncesinde bir geçiş sürecindeyiz. Geçiş sürecinde, enflasyon raporunda da şeffaf bir şekilde belirttiğimiz üzere, enflasyonda geçici bir yükseliş gerçekleşmektedir. Diğer taraftan, bu süreçte 2024 yılında dezenflasyonun sürdürülebilir bir şekilde sağlanmasını sağlayacak zemini dikkatle ve özenle oluşturuyoruz. Dezenflasyon süreci dönemine girildiğinde göreceli fiyatlarda geçici düzeltmeler yerini kur istikrarı, iyileşen cari denge, mali disiplin, sermaye akımlarında kalıcı güçlenme ve artan rezervlere bırakacaktır. Bu doğrultuda, para politikası tepkimizi enflasyonun ana eğilimini düşürmeye odaklı olarak, veriye ve etki analizlerine dayanarak veriyoruz.

Enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanıncaya kadar parasal sıkılaştırmayı sürdürmekte kararlıyız. Faiz kararlarımızı miktarsal sıkılaştırma, seçici kredi sıkılaştırması ve makroihtiyati çerçevede sadeleşmeyle daha verimli ve etkili hâle getiriyoruz. Para politikasının enflasyon üzerindeki etkisi beklentiler, finansal piyasalar, krediler ve talep gibi birçok kanalın etkileşimiyle belirlenmektedir. Belirtmek gerekir ki parasal aktarım birkaç çeyreği içeren bir süreç boyunca gerçekleşir. Bu çerçevede, haziran ayından bugüne süregelen parasal sıkılaştırma sürecinin etkilerini belirgin şekilde 2024 yılında görmeye başlayacağız. Bu nedenle, 2024 yılını dezenflasyon dönemi olarak tanımlıyoruz. 2024 yılında aylık bazda dağılımlı rakamlar kaydedecek olsa da yıllık enflasyonda düşüşü baz etkileriyle birlikte mayıs ayından sonra görmeye başlayacağız. Böylece, önümüzdeki yıl başlayacak dezenflasyonun sürekliliğini sağlayarak 2025 yılında istikrar dönemine gireceğiz. Bu dönemde enflasyondaki gerileme hızlanırken öngörülebilirlik artacak ve 2026 yılında enflasyonu tek haneye yeniden indirmiş olacağız.

Özetlemek gerekirse, fiyat istikrarını tesis etmekte kararlıyız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, buyurun, devam edin lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Toplumsal refaha azami katkıyı sağlayabilmek için bütün ekibimizle gece gündüz özveriyle bir şekilde çalışıyoruz. Bu bir süreç; bunun çabuk, kolaycı bir çözümü yok. Bununla birlikte, toplumun geniş kesimlerinin desteği ve patikamızın benimsenmesi bu süreci hızlandırır. Ağır bir sorumluluğumuz var, bunun bilincinde olarak ve ülkemize hizmet etmenin kararlılığıyla ve onuruyla siz milletin temsilcilerine, Gazi Meclisin kıymetli mensuplarına, Türkiye ekonomisinin mevcut görünümünü ve şu ana kadar aldığımız kararları detaylarıyla, nedenleriyle arz etmeye çalıştık. Katkı ve görüşleriniz için şimdiden teşekkür ediyor, Türkiye'nin refahı için bu siyasetüstü çabaya milletimizin temsilcileri olarak desteklerinizi ve yapıcı eleştirilerinizi her daim bekliyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı burada bitirirken hepinize teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkana teşekkür ediyorum.

Şimdi de değerli milletvekillerimize görüşleri için söz vereceğim.

Öncelikle siyasi parti gruplarının sözcülerine, sonra Komisyon üyelerimize, ardından da diğer milletvekillerimize görüşlerini belirtmek üzere söz vereceğim.

İlk söz, CHP Grubundan Sayın Türelî'ye aittir.

Buyurun Sayın Türelî.

RAHİMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Merkez Bankası Başkanımıza teşekkür ediyoruz bu güzel sunum için; hazırlanmışlar, öyle anlaşılıyor. Bu kolay bir iş değil tabii. Özellikle son iki yılda, 2021 Eylül ayından beri yaşananlar Türkiye’de -ben onları kaybolan yıllar diye niteliendiriyorum- aslında çok ciddi çalkantıların olduğu ve ekonomide ciddi sıkıntıların olduğu bir dönem oldu. Tabii, son dört aydan beri bir değişiklik, hem Hazine ve Maliye Bakanının değişmesi hem de Merkez Bankası Başkanı ve yönetiminin...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türel, bir saniye.

Değerli arkadaşlar, Sayın Türel konuşuyor, salonda sükuneti tesis edelim. Kendi arasında konuşacak olan arkadaşlarımızı salonun dışına alalım. Sayın Hatibin insicamını lütfen bozmayalım. Bir daha bu uyarıyı lütfen salonda yapmayalım. Tüm katılımcılara, basın mensuplarına veya diğer kamu görevlilerine bunu ifade etmek istiyorum. Bir daha da bu müdahaleyi yaptırmak zorunda bırakmayın beni.

Sayın Türel, devam edin.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet, teşekkür ederim Sayın Başkan.

Dediğim gibi, tabii, bütün bu olanlar aslında ciddi anlamda kamuoyunda da ne oluyor, ne bitiyor gibi kuşkular yaratmıştı ama değişiklikler oldu ve buna dayalı olarak da son dört ayda faiz artırımını var. Fakat baktığım zaman şunu görüyorum: Önce 7,5 puanlık artış, sonra 2,5 puan, sonra 7,5 puan yeniden, sonra bakıyorum 5 puan... Yani böyle farklı oranlarda faiz artırımının nedeni nedir? Çünkü baktığım zaman para politikası kararlarına, o açıklamalarda çok göremiyorum onları çok benzer şeyler yazılıyor. Hani, neden... Önce bir başladınız, 8,5’tan 15’e çıkardınız, sonra 15’ten daha yukarıya doğru çıkmadı ama enflasyon yükselmeye devam ediyordu aslında ve aynı zamanda temmuz ayı ciddi anlamda zamların da geldiği bir dönemdi, ciddi anlamda zamlar olmuştu ekonomi içinde, KDV oranlarında, ÖTV oranlarında artışlar olmuştu, sonra 17,5 oldu, sonra yeniden tekrar bir hız kazandı. Yani bu aslında... Ne oluyor? Bir deneme yanılma yöntemi mi var yoksa bir... Ne var bunun altında, ben bunu gerçekten öğrenmek istiyorum. Bir de bundan sonra ne olacağına ilişkin olarak da önemli yani ne olacak? Yıllık enflasyon yüzde 61,5 oldu bu ay itibarıyla, sonuçta “65” diyorsunuz ki 65’in de üstüne çıkma olasılığı yüksek gözüküyor; 65’in tutması için son üç ayda ortalama 3,2’lik bir artış gerekiyor ama onun üstünde olur. Yani biz genel olarak enflasyon trendine baktığımız zaman -ve bugün yaşadığımız dövizdeki yükseliş devam ediyor- 70-75 aralığı gibi... Yani siz ne yapacaksınız bu konuda, izleyecek misiniz bu süreci; onu bir sormak istiyorum.

Tabii -biraz önce, sizin sunuşunuzdan önce de söylemiştim- Hazine 2022 yılında bu kur korumalı mevduat sisteminden üzerine düşen 92,4 milyarlık bir kur zararını karşıladı. 2023’te torba kanunla çıkıp da Hazinesin kur zararının da Merkez Bankasına devredildiği tarihe kadar -15 Temmuz sanıyorum- 59,5 milyarlık bir kur zararı var; toplam 152 milyar oluyor. Merkez Bankası açıklamıyordu fakat o görüşmeler sırasında sorduk, 2022 için 72,8 milyar lira gibi bir rakam verildi; aslında farklı farklı rakamlar dolaşıyordu. Şu an itibarıyla ne oldu yani şu anda geldiğimiz noktada ne kadardır? 2022’yi biliyoruz ama dediğim gibi, temmuzdan itibaren de sizde gidiyor; eylül sonu itibarıyla Merkez Bankasının yüklendiği kur zararı ne kadardır, bu rakamı bilmek istiyoruz, biz de bilmek istiyoruz, Türkiye de bilmek istiyor bunu; bu son derece önemli. Eğer “açıklık” “şeffaflık” diyorsak ve iletişim stratejilerini daha iyi işleyen bir biçime getireceksek -ki o, bütün konuşmaların hepsinin altında var, zımını olarak da içeriyor- bunun açıklanması gerekiyor.

Biz uzun zaman hep şunu gördük aslında, daha önce 2019'dan itibaren de: Merkez Bankası döviz satıyor direkt döviz satmıyor ya da döviz satım ihalesi açmıyor, "arka kapı politikası" dediğimiz... Artık "arka kapı politikası" terimi de yerleşti, başka bir ülkede yok herhâlde bu. 2019'da Hazineyle yapılmış bir protokol üzerinden kamu bankaları eliyle döviz satıldı ve orada da bir "128 milyar dolar" rakamı çıktı, ciddi anlamda konuşuldu bu rakam. Orada da "Neden bunu yaptınız? Neden direkt, doğrudan satmadınız; Hazineyle protokol üzerinden sattınız? Kime sattınız? Hangi döviz kurlarından sattınız? Oluşan hazine zararı ne?" diye bunların hepsini sorduk. Fakat ilginç olan şu: Sonrasında da anlaşılıyor ki bu döviz satımı devam ediyor yani Merkez Bankası olarak döviz satmaya devam ediyor musunuz, bunları göremiyoruz. Bu "arka kapı politikası" hâlâ devam ediyor mu? Yani bu konuların da kamuoyunun gündemine sunulması önemli çünkü döviz kurundaki yükselişlerin... Belli noktalarda bazen sabitleniyor, çok fazla artmıyor. Anlaşılıyor ki aslında bir biçimde bir döviz satışı var, buna ilişkin olan rakamları da bizimle paylaşırsanız memnun oluruz.

Para Politikası Kurulu kararlarında da hep "Orta vadede yüzde 5 enflasyon hedefine ulaşınca kadar devam edeceğiz bu politikalara." diyorsunuz. Orta vade nedir Allah aşkına? 2026'da yüzde 8,5... Yani orta vadeden kastınız nasıl bir vadedir, onu anlayamadım. Eğer "Önümüzdeki üç yıl sonunda yüzde 8,5." diyorsanız ve "Orta vadede yüzde 5." diyorsanız orta vadeden kastınız 2035-2040 mıdır acaba? Çünkü bu zaten adı üzerinde orta vadeli program. Bizim sistemimizde beş yıllık kalkınma planları vardı geçmişte, bir de onun yıllık dilimlerini oluşturan yıllık programlar vardı fakat sonra 5018 sayılı Yasa'yla "orta vadeli program" girdi mevzuatımıza; "rolling plan" dediğimiz, her yıl bir yıl ileriye ittirilen bir plan, güzel de ama dediğim gibi, buradaki orta vade nedir yani ne zaman yüzde 5 olacak? Çünkü daha önceki yıllarda ben şunu da hatırlarım: Bir dönemde yüzde 5 değil yüzde 3'ler hedefleniyordu, sonra onlar yüzde 5'ler noktasına geldi.

Son olarak şunu söylemek isterim: Yakın zamanda, eylül başında orta vadeli program da çıktı fakat orta vadeli programa baktığımız zaman -tabii, işin birçok ayağı var burada; para politikası, maliye politikası, gelirler politikası, yapısal bir kısım önlemler, söylenenler var- sizin buradaki iddialı enflasyon hedefleriniz -dezenflasyon- 2024'te biraz zor olacak gibi gözüküyor çünkü maliye politikasında bütçe açığı devam ediyor, millî gelirdeki payı hemen hemen aynı yani bütçe açısından, maliye politikası açısından bir şey yok. 2024 yılındaki kur artışı yüzde 54 olarak öngörülmüş, sizin dediğiniz yüzde 33'ün de üzerinde, neredeyse deflatör seviyesinde. Yani onun dışında büyümenin yeniden devam edeceği varsayımı adı altında ki siz de ısrarla bu konuşmanızda hep vurguladınız, bir taraftan tabii ki Merkez Bankasına kanunla verilmiş görev fiyat istikrarını sağlamak ama aynı zamanda da sürdürülebilir bir büyümenin de önemli olduğunu söylediniz, zaten kanunda da öyle yazıyor yani çelişmediği sürece fiyat istikrarıyla büyümenin de istihdamın da dikkate alınacağını söylüyor. Burada da baktığımız zaman çelişkili gözüküyor, bu orta vadeli programdan bu şekilde sizin de açıkladığınız o para politikası çerçevesi ve o dezenflasyon süreci çok olacak gibi gözüküyor.

Biraz çok oldu galiba sorular ama genel olarak merak ettiğimiz konuları bunlar.

Teşekkür ederim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Türel.

Şimdi, Yeşil Sol Parti adına Sayın Tiryaki'ye söz veriyorum.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle hoş geldiniz, yeni görevinizde başarılar diliyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Sağ olun, teşekkürler.

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Umarım söylediklerinizi başarabilirsiniz ama bizim açımızdan çok inandırıcı gözüküyor. Bunun temel nedeni de yaklaşık olarak orta vadeli plan üzerinden bazı rakamları açıklıyorsunuz, hedeflerinizi ortaya koyuyorsunuz ama yakın geçmişteki orta vadeli planların hiçbirinin hedefi tutturmadığını herkes çok iyi biliyor. Dolayısıyla bu planın da Merkez Bankasının Başkanı olarak açıkladığınız verilerin de gelecek açısından çok güvenilir olduğunu söylemek mümkün değil. Yaşayarak hep birlikte göreceğiz, bunun ne kadarını Merkez Bankasının ekibinizle birlikte tutturacağını göreceğiz.

Temel göreviniz yasada da belirttiği gibi fiyat istikrarını sağlamak ve ben doğrusunu söylemek gerekirse uzunca bir süredir fiyat istikrarının olmadığını... Benim söylememe gerek yok, bu ülkedeki herkes biliyor ki bu ülkede bir fiyat istikrarı yok. Herhangi bir markete gittiğiniz zaman daha önce birkaç ayda bir fiyat etiketleri değiştirilirken şu anda Türkiye'deki her market birkaç günde bir fiyatlarını, fiyat etiketlerini değiştiriyor. Dolayısıyla büyük bir ekonomist olmaya gerek yok, o etiketleri değiştiren birisine sorduğunuzda "Bu ülkede fiyat istikrarı yok." diyecektir. Umarım başarılırsınız, bu ülkede umarım fiyat istikrarı gerçekleşir ama gerçekten buna inanmak zor, rakamların hiçbirini bunu doğrulamıyor.

Genelde biz bu tür eleştirileri gündeme getirdiğimiz zaman yakın geçmişte Hükümet 3 temel şey üzerine kurguluyor, diyor ki: Bir, Ukrayna savaşı çıktı. İki, Covid vakası var. Üç, küresel fiyatlarda artış var. Yani şimdi buna bakınca dersiniz ki muhtemelen bütün dünyada böyle oluyordur. Yani bütün dünyada dolar karşısında, euro karşısında her ülkenin para birimi değer kaybediyor, her ülkenin ekonomisi yaklaşık olarak benzer biçimde küçülüyor sanırsınız ama gerçeklik böyle değil. Yani Türkiye ekonomisi diğer ekonomilerden negatif biçimde ayrılıyor. Bakın, ben sadece bir tane örnek vereyim, ne demek istediğimi anlarsınız Sayın Başkan; bunu daha önce Genel Kurulda da söyledim, sizinle de paylaşayım: Şimdi, bundan üç yıl önce 1 TL yaklaşık olarak 15 Afgan afganisi ediyormuş. Üç yıl önce 15 Afgan afganisi ediyormuş. Şu anda, bakın, Taliban rejiminin yönettiği, dünyada hiç kimsenin yaşamak istemeyeceği Afganistan'ın afganisi TL karşısında o kadar değer kazanmış ki 1 TL 3 Afgan afganisi yapıyor. Küresel fiyat artışı varsa muhtemelen onların da etkilenmesi gerekir, Covid'in oraya ulaşmadığını söylemek çok mümkün değil, Ukrayna savaşının dünyada herhâlde etkilemediği ülke Afganistan olmamalı. Yani aynı koşullar geçerli fakat gerçekten Türkiye ekonomisi negatif biçimde diğerlerinden ayrılıyor.

Bakın, yine Afganistan'dan örnek vereyim: Bu ülkenin çokça eğitilmiş bireyi bu ülkeyi terk ediyor, mühendisleri terk ediyor; en iyi üniversitelerinde eğitim almış, en yüksek puanları almış gayet başarılı öğrencileri, ülkenin geleceğine katkı sunacak nitelikli insanlar bu ülkeyi terk ediyor; mühendisleri terk ediyor, hekimleri terk ediyor, iyi eğitilmiş herkes bu ülkeyi terk ediyor. Afganistan'dan bize çobanlar geliyor uzunca bir süredir, on binlerce çoban var Türkiye'de. İstihdam alanı bulabildikleri tek yer orasıydı. Size şunu söyleyeyim Başkan, Afganistan'dan gelen çobanlar da Türkiye'yi terk ediyor yani Türk lirası Afgan afganisi karşısında bile o kadar çok değer kaybediyor ki dolayısıyla Türkiye'de yaşamının koşulları ciddi biçimde azalmış durumda. Yani sorun "Küresel piyasalarda fiyat artışı böyle oluyor; Ukrayna'da savaş oldu, yağmur yağdı, böyle oldu." değil yani Türkiye ekonomisi iyi değil; diğer ülkelere "gelişmekte olan ülkeler" diyebilirsiniz, "az gelişmiş ülkeler" diyebilirsiniz; biz bu kavramları kullanmıyoruz ama sıkça kullanıldığı için söylüyorum, bunların hiçbirine- benzer durumda değil. Türkiye ekonomisi iyi değil, enflasyon her geçen gün yükseliyor ve emin olun, ücretle geçinmek zorunda kalanlar, emeğiyle geçinmek zorunda kalanlar her geçen gün daha zor koşullarla mücadele

etmek zorunda kalıyor. Genel ekonomi politikalarıyla ilgili söylenecek çok şey var ama siz bunun muhatabı değilsiniz; fiyat istikrarını sağlamak konusunda kanun size bir görev vermiş ve ben bu görevi yakın geçmişte Merkez Bankasının yerine getiremediğini düşünüyorum, sizin de getirebileceğiniz konusunda kuşkuvarım var ama umarım yanılız ve gerçekleştirmiş olursunuz diyorum.

Teşekkür ediyorum.

Tekrar, buraya geldiğiniz ve hepimiz açısından, bütün sorunların çözüm adresi olarak gördüğümüz Mecliste bizi bilgilendirdiğiniz için bir kez daha teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Tiryaki.

Şimdi de İYİ PARTİ Grubu adına Parti Sözcüsü Sayın Özlale, buyurun Hocam.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Herkese merhaba.

İlk önce yeni Merkez Bankası yönetimine başarılar diliyorum.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kadın Merkez Bankası Başkanısınız, hem size hem de Başkan Yardımcısı Hatice Hanım’a canıgönülden başarılar diliyorum. Erkek selefleriniz çok kötü bir iş yaptı; berbat bir para politikası, çok yüksek bir enflasyon ve kurumsal itibarı yerlerde olan bir Merkez Bankası bıraktı ve önceki Merkez Bankası Başkanı da yeni BDDK Başkanı olarak âdeta ödüllendirildi. O yüzden, gerçekten bu zorlu görevinizde sizlere ve eski meslektaşım Cevdet Bey’e büyük başarılar diliyorum; işiniz çok zor.

Şimdi, bir başka işi zor olan da karşımızdaki AK PARTİ ve Milliyetçi Hareket Partili milletvekilleri çünkü sunumunuzda gördüğüm kadarıyla Haziran 2024’e kadar enflasyon artıyor; Mayıs 2024’ten sonra bir düşmenin olacağını ve ondan sonra da baz etkisiyle beraber Haziran 2024’ten sonra enflasyonun düşeceğini söylemişsiniz. Yerel seçimler öncesi sahaya indiğimizde enflasyonun biraz daha artacağını ancak Haziran 2024’ten sonra düşeceğini nasıl söyleyeceksiniz değerli AK PARTİ’li ve Milliyetçi Hareket Partili arkadaşlar, onu merak ediyorum çünkü burada yeni Merkez Bankası Başkanımız Mayıs 2024’e kadar hayat pahalılığının biraz daha artacağını söyledi.

Tabii, burada “fiyat istikrarı” dediğimiz zaman, hayat pahalılığı Türkiye’nin en büyük problemlerinden bir tanesi, onda hemfikiriz ve hayat pahalılığıyla mücadele, enflasyonla mücadele sadece Merkez Bankasının uygulayacağı para politikalarıyla sınırlı değil, bunu da hepimiz biliyoruz. İşte, biraz önce bahsettiniz mesela; hizmet fiyatlarındaki, hizmet sektöründeki ataletten bahsettiniz, gıda fiyatlarındaki artıştan bahsettiniz. Bunların hepsi Merkez Bankasının para politikası dışında, dirayetli bir tarım, sanayi ve ticaret politikası gerektiriyor yani Merkez Bankasının bu politika faizi artışlarının istediğimiz etkiye erişmesi ve enflasyonun bizim ülkemizin lügatinden çıkması için sizin bu para politikası adımlarının aynı zamanda sanayi, ticaret, tarım politikalarıyla desteklenmesi gerekiyor. Orada herhangi bir olumlu adım atılmadığı sürece sizin bu faiz artışlarınız kalıcı değil sadece geçici bir etki yaratacaktır; o geçici etkinin sonucunda da faizlerin artışından zarar görecektir olan küçük ve orta ölçekli işletmelerimiz krediye erişimde zorluk yaşayacaklardır ve biz bir kez daha talep daralmasıyla enflasyonu düşürmeye çalışan bir ülke olarak tarihe geçeriz ya da tarihi tekrarlarız.

Şimdi, istikrar programlarına baktığımız zaman -doktora tez konularından bir tanesiydi- eğer bir istikrar programının başarılı olmasını istiyorsanız yanınıza gelir açısından dezavantajlı grupları almalısınız. Yani eğer gerçekten sizin uyguladığınız para politikasının geniş halk tarafından destek görmesini isterseniz o zaman yapmanız gereken şeylerden bir tanesi, buna toplumsal bir mutabakat ararsınız, o da şunu gerektiriyor: Maddi açıdan dezavantajlı gruplara sizlerin önümüzdeki dönemde daha fazla imkânlar sunmanız gerekiyor. Bu sizin konunuz olmasa bile önümüzdeki dönem Plan ve Bütçe Komisyonunda biz bunu sıkça tartışacağız. Biraz önce benden önceki değerli konuşmacının dediği

gibi, Türkiye'nin çok ciddi bir ücret problemi var; bu ücret problemini çözmediğiniz zaman, geliri artırmadığınız zaman, özellikle dezavantajlı grupların hayat pahalılığından etkilenmesini azaltmadığınız sürece -ki bunun için sosyal transferler, doğru sosyal transferler çok önemli- uygulayacağınız para politikasının tabanda herhangi bir olumlu etki yaratması çok zor; istikrar programı da zorlaşır ve enflasyonu düşürmeniz için çok daha yüksek politika faiz artışına gitmeniz gerekir, bu da bütüncül bir yaklaşımı gerektiriyor.

Şimdi, bizler tabii ki burada sizlerin bu özlediğimiz profesyonel sunumundan sonra sizleri çok eleştirmek istemiyoruz ama birkaç tane eleştireceğimiz nokta var. Bunlardan bir tanesi, göreve başladığınız zaman uyguladığınız politikalarla mevduat faizleri düşmüş ve siz mevduat faizleri ile politika faizlerinin birbirine yakın olduğunu ilk dönemde bir başarı hikâyesi olarak sunmuştunuz. Benim size tavsiyem yapmayın böyle bir şey çünkü o politika faizlerinin gerçekçi politika faizi olmadığını, ekonomide sadece bir tane faiz olmadığını, birden fazla faiz olduğunu ve sizin selefinizin politika faizini düşürdüğü zaman piyasadaki faizlerin arttığını hepimizden daha iyi biliyorsunuz; kariyeriniz, öz geçmişiniz zaten bunu gösteriyor.

İkincisi, faiz artışlarında öngörülebilirlik çok önemli. Bizler, sizlerin faiz artışlarıyla ilgili tutumunuzu, nasıl faiz artıracığınızı artık kestirmek zorunda kalmayalım. Bize beklentilerin altında ya da beklentilerin çok üstünde bir sürpriz yaparak hem piyasayı dalgalandırmayın hem de enflasyon beklentilerinde bir bozulmaya yol açmayın lütfen. Çünkü geçmiş dönemde beklentilerin altında bir faiz artışı yaptığınız zaman, politika faizini artırdığınız zaman şunu gördük: Enflasyon beklentileri bir anda zıpladı. O bakımdan, benim size tavsiyem, önerim çok daha öngörülebilir bir faiz artışı politikasını kamuoyuyla paylaşın.

Şimdi, sizlerin Merkez Bankası olarak bir araç bağımsızlığı var ve bizlerin de burada milletin vekilleri olarak size sormamız gereken sorular var. Siz tabii ki uyguladığınız politikalarda serbestsiniz fakat bu millet sizden şeffaflık ve öngörülebilirlik bekliyor. Şimdi, önümüzde -siz çok fazla değinmediniz ama- âdeta bir canlı bomba var, o da kur korumalı mevduat sistemi. Siz kur korumalı mevduat sisteminin bu zararını nasıl karşılamaya çalışıyorsunuz? Siz geldiğiniz zaman kur korumalı mevduat sistemini kucağınızda çok büyük bir maliyet olarak gördünüz. Bu ülke geçmişte ne çektiyse herhangi bir yapısal reform yapmadan faizler ve kurları aynı anda baskılama isteğinden dolayı çekti. İlk önce 128 milyar dolar skandalı yaşandı, daha sonrasında da kur korumalı mevduat sisteminde siz çok büyük bir maliyeti karşınızda buldunuz.

Şimdi, burada, baktığımız zaman, birincisi, bizim kur korumalı mevduatın maliyeti nedir? İkincisi, sizler KKM sahiplerine paralarını ödeyeceksiniz, bu korkunç bir parasallaşma demek. Bu parasallaşmayla nasıl mücadele edeceksiniz? Bu çok önemli problemlerden bir tanesi. Burada geniş para arzı arttığında ortaya çıkabilecek olan bu problemi nasıl gidermeyi düşünüyorsunuz? Ben sizden uygulayacağınız politikalarda bununla ilgili daha fazla bilgi beklerdim çünkü önümüzdeki dönemin en önemli konularından bir tanesi KKM sahiplerine bu paraları ödediğiniz zaman ortaya çıkacak olan parasallaşmanın nasıl sterilize edileceği; bununla ilgili çok fazla bilgi yok. İkinci nokta, devasa bir zarar gelecek; değerlendirme zararı, görev zararı. Şimdi bu zararı Merkez Bankası nasıl karşılayacak? Bu önemli bir şey Sayın Başkan. Neden? Çünkü Hazine ve Maliye Bakanlığına gidip bir sermayelendirmeye mi gideceksiniz, yoksa bu zararı önümüzdeki dönemlerde mi telafi etmeyi düşünüyorsunuz? Bence bu da önemli. Şimdi, neredeyse sizden önce uygulanan kötü, yanlış, akılla, bilimle bağdaşmayan para politikasından dolayı neredeyse bilançonun kontrolünü kaybettiniz ve ortaya devasa bir zarar çıktı. Şimdi bu zararı siz nasıl karşılayacaksınız? Hazine ve Maliye Bakanlığıyla bu konuda bir iletişim

hâlinde misiniz, bir sermayelendirmeye gidecek misiniz yoksa bu zararları önümüzdeki dönemlerde telafi etmeyi mi düşünüyorsunuz? Bence, hem para politikası açısından ama daha çok da maliye politikası açısından bunlar çok önemli noktalardan bir tanesi.

Bir başka önemli nokta da şu: Döviz müdahaleleri. Benden önceki değerli milletvekilinin de söylediği gibi, kur müdahalelerinde, sizin kur piyasasına müdahalelerinizde bir şeffaflık göremiyoruz biz milletin vekilleri olarak. Bize dediğiniz şey “KKM’de dövizini yatırımlarla biz dövizde müdahale ediyoruz.” fakat bilançolarınız ile bu söyleminiz birbirine uyuşmuyor. Mesela, ihracatçıdan aldığınız döviz gelirleri ne kadar, bunun ne kadarıyla dövizde müdahale ediyorsunuz? Dövizde gördüğümüz bu ani sıçramalardan sonra yatay seyir ne anlam ifade ediyor? Bunlar piyasanın normal seyriyle çok açıklanabilir şeyler değil. O yüzden bizler milletin vekilleri olarak sizden şunu bekliyoruz: Kura müdahale ettiğiniz zaman bunu daha şeffaf bir şekilde bizlerle paylaşın. Bir kura müdahale patikanız varsa aklınızda, bir hedefiniz varsa onu bizlerle paylaşın çünkü bu kurdaki ani zıplamalar başta iş dünyası olmak üzere toplumun geniş kesimlerini oldukça olumsuz etkiliyor.

Bir nokta daha var, bu da insan kaynaklarıyla ilgili ve bu da önemli bir nokta. Sizler belki farkında değilsinizdir ama sizden önceki yönetimde çok değerli ekonomistler, çok değerli Merkez Bankası araştırmacıları, çok değerli insanlar mobbinge maruz kaldılar. Ben burada arka sıralarda öğrencilerimi gördüğüm zaman çok mutlu oluyorum; onlar çok kıymetli insanlar, sizler de kıymetli bürokratlarınız ama sizin kadar kıymetli bürokratlar, devletin bürokrati olmanın sorumluluğunu yerine getiren insanlar geçmiş dönemde bir mobbinge maruz kaldılar; şubelere sürüldüler, istifaya zorlandılar. Merkez Bankası aynen bir zamanlar bu iktidarda kapatılan Devlet Planlama Teşkilatı gibi Türkiye’nin en güzide kurumlarından bir tanesiydi ve aynı zamanda bir okul olma özelliği taşıyordu ve o okulda çok şey öğrenen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale, sürenizi uzatıyorum, toparlayın lütfen.

Buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Ve eminim ki sizlere bu politikanızda yardımcı olacak olan birçok insan sadece devlet memuru olmanın gereğini yerine getirdiği için, o devlet memuru olmanın itibarıyla hareket ettiği için geçmiş dönemde sürüldü, şubelere gönderildi. Lütfen iki şey yapın: Birincisi, Merkez Bankasında yetmişmiş bu değerli insan kaynağından ne olur özür dileyin. İkincisi, bu insanların tek gayesi tekrardan Merkez Bankasına gelip sizlere yardımcı olmak. Bu enflasyon belasından siz bizi kurtarmaya çalışırken onlardan çok şey öğrenebilirsiniz. O yüzden de ikinci olarak benim size yapmanızı tavsiye edeceğim şeylerden bir tanesi de Merkez Bankasında o birikimli, enflasyonla nasıl mücadele edeceğini bilen, kurumsal hafızaya sahip ve bir devlet memuru, devlet bürokrati olmanın onurundan hiçbir şey kaybetmeyen bu insanları yeniden Merkez Bankasına kazandırın.

Teşekkürler, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Özlale’ye teşekkür ediyorum.

Sayın Aksu, buyurun lütfen.

Süreniz on dakika

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, sunumunuz için çok teşekkür ediyorum, doyurucu bir sunumdu; ayrıca kuruluş yıl dönümünüzü de kutluyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye ekonomisini değerlendirirken kuşkusuz küresel ekonomideki gelişmelerden ayrıca Türkiye'nin kendi özel şartlarını bir arada değerlendirmeden bir değerlendirme yapmak hem bilimsel olmaz hem de haksızlık olur. Küresel ekonomide yaşanan gelişmeler burada ifade edildi, hep bunlar söyleniyor anlamında eleştirel olarak ifade edildi ama bu bir gerçek. Ukrayna-Rusya savaşı, pandemi; bütün bunlar bizi de olumsuz etkiledi ama bununla beraber Türkiye 15 Temmuz sürecinden sonra bir ekonomik operasyona da maruz kaldı, bütün bunlarla mücadele edildi. Bunun ötesinde, Türkiye yıllardır terörle mücadele ediyor ve buna yönelik gayretleri kuşkusuz sürecek. Bunun dışında, 6 Şubat'ta "asrın felaketi" olarak ifade edilen bir depremle Türkiye karşılaştı. 50 binden fazla insanımızın hayatını kaybettiği, 650 bin evin yıkıldığı bir deprem dolayısıyla Türkiye bütün bunlarla başa çıkmaya çalışırken aynı zamanda da birçok bakımdan dünyadaki emsali ülkelere nazaran pozitif yönlü ayrılmıştır. En çok büyüyen ülkelerden birisidir, en az borçlu ülkelerden birisidir ve en çok bu süreçte istihdam yaratabilmeyi başaran ülkelerden birisi olmuştur Türkiye. Dolayısıyla değerlendirmeleri yaparken bu yönde de hakkını vermek gerekir.

Kuşkusuz, ekonomide bir güven oluştu, siz de ifade ettiniz ve önümüzdeki dönemde -bu uzunca bir süreç- bu süreç içerisinde elde edilen güveni doğru kullanarak inşallah enflasyonla mücadelede başarılı olunacağına biz de inanıyoruz. Bu, milletle beraber yapılacak ancak nimette ve külfette denge esasının gözetilmesi suretiyle enflasyona hiçbir vatandaşımızın, dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızın ezdirilmemesi politikasından da taviz verilmemesi gerektiğini de ifade etmekte fayda görüyoruz.

Yatırım, istihdam, üretim ve ihracat politikasının devam edeceğini her fırsatta siz de ifade ediyorsunuz Sayın Cumhurbaşkanımız da ifade ediyor. Siz de aslında sunumunuzun başında bu para politikası tedbirleriyle birlikte bu politikaların da birlikte yürütülebilmesinin mümkün olduğunu zaten ifade ettiniz. Biz de bu anlayışa katıldığımızı ifade ediyoruz.

Kuşkusuz, millet olarak, birlikte bu süreci aşacağız. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu süreçte her türlü desteği vermeye hazır olduğumuzu da bu vesileyle ifade etmek istiyorum.

Bununla beraber, yine -sayın milletvekilimiz de söylediler- tek taraflı bir politika setiyle değil, bütüncül bir yaklaşımla, yapısal reformları da yaparak -genel ekonomi anlamında bunu ifade ediyorum- bu süreci birlikte yürütmekte fayda olduğunu düşünüyoruz.

Orta vadeli programı güven veren, öngörülebilir ve uygulanabilir hedeflerin olduğu bir program olarak biz değerlendirdik. Yapısal anlamda da önemli reform önerileri var. Dolayısıyla orta vadeli programda çizilen çerçevenin gerçekleşmesi hâlinde öngörülen süre içerisinde hedeflere ulaşılacağına da inanıyoruz.

Tekrar başarılar diliyoruz, kutluyoruz.

Komisyon üyelerimizi de saygıyla selamlıyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

AK PARTİ'den söz talep eden var mı? Yok.

Saadet Partisi Grubu adına Sayın Temurci, buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın çok Kıymetli Başkanı, yöneticileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Benim için Plan ve Bütçe Komisyonunda ilk gün ve böyle bir sunumu dinlemiş olmaktan da büyük mutluluk duyuyorum.

Sizlere, ekibinize ülkemiz için, milletimiz için başarılar diliyorum.

Tabii, uzun dönem sonra ülke risk primimizin 400'ün altına düşmüş olması, Merkez Bankası rezervlerindeki 25 milyar dolarlık artış rasyonaliteye dönüşün aslında belki ilk işaretleri. Bundan dolayı da bu ülkenin bir ferdi olarak mutluyum. Burada, özellikle Merkez Bankası rezervlerindeki artışla ilgili olarak, swaplar da dâhil, daha detaylı bir açıklama yaparsanız bu bilgileri bizler de not etmiş oluruz.

Buradan hareketle, tabii, fiyat istikrarını sağlamak Merkez Bankasının en önemli görevi. Merkez Bankamızın kanununda ifade edildiği üzere Merkez Bankasının para politikası araçlarını doğrudan belirleme hususunda bir özgürlüğü var. Bu “parasal sıkılaştırma” derken... Aslında Anadolu'yu gezen insanlar olarak, özellikle kredi kartlarındaki harcamaların neden arttığını esnafta, sokakta gören insanlar olarak bu parasal sıkılaştırma meselesinin giderek milletimizin de canını sıktığını size ifade etmek isterim. Onun için, belki iktidar, muhalefet demeden bu ülkenin en büyük problemi, belki şu anda beka problemi üretim, yatırım, istihdam ve büyüme dörtlüsünde neler yapmamız gerektiğini konuşmaktır. Bunun için de daha güçlü bir demokrasi, daha güçlü bir hukuk devleti konusunda biz parlamenterlere çok büyük vazifeler düşmektedir.

Sevgili Başkan, tabii, sizi sunumda dinlerken faizi, enflasyonu engellemek için en önemli para politikası aracı olarak anlattınız. Ve pandemiyle birlikte gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde en önemli meselenin enflasyon olduğunu ve geçen on altı ay içerisinde başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere 8-9'lara çıkan enflasyonun artık 2,5-3'lerle ifade edildiğini biliyoruz. Dolayısıyla, faizi bir politika aracı olarak kullanarak geçen on altı ay içerisinde bunu kontrol altına almayı birçoğu başardı. Sizce Türkiye'de enflasyonu kontrol etmekle sorumlu Merkez Bankası ne yapmalıydı da yapamadı? Tabii, siz, diğer sunumlarınızın da bir kısmını izledim, buralara girmiyorsunuz ama rasyonaliteye dönüşün eğer bu şekilde sonuçları oluyorsa birikmiş sorunlar... Maalesef, üzülererek ifade ediyorum, sizler ve ekibiniz maça 3-0 yenik başladınız; duamız ve beklentimiz Türkiye'nin maçı 4-3 kazanmasıdır. Bunun için de buradan hareketle şu soruyu da sizlere yöneltmek isterim: Enflasyonun tabii en önemli nedenlerinden bir tanesi, döviz kurlarındaki artış. Bir milletvekili olarak yani 17, 18, 19 lirayken biz seçim döneminde sokaklarda dövizin yüksek olduğunu konuştuk ve neredeyse 10 liralık bir artış oldu seçim sonrası. Konuyu diğer arkadaşlarımız da sözcüler de ifade ettiler. Yani 128 milyar dolar sonrası bunlar kime satıldı, hangi kurdan satıldı? Yani Merkez Bankamızın güvenilirliği açısından, yeniden bu güveni hem içeride hem dışarıda tesis etmesi açısından elbette bunların açıklanması kıymetli ama son dönemde, özellikle arka kapı operasyonlarıyla seçim öncesi ne oldu bu ülkede, döviz nasıl baskılandı ki seçim sonrası dolar kurunda bir anda 10 liralık bir artış meydana geldi? Dolayısıyla, bu konunun toplum tarafından şu anda en çok merak edilen konu olduğunu söylemek isterim çünkü insanlar, Türkiye'nin neresine gidersek gidelim “Biz bir aylık ücretle yani ev kirası ödediğimiz parayla artık bir depo benzin dolduramıyoruz, bu ülkede ne oldu?” sorusunu tabii bizlere soruyorlar. Fiyat istikrarını sağlamakla, enflasyonu engellemekle sorumlu olan kuruma bizim de bu soruları yöneltmemiz gerekir.

Soruldu fakat ben kur korumalı mevduatla ilgili olarak -sunumda göremedim- yani para basılması, parasal genişleme ve bunun enflasyon üzerindeki etkisiyle, olağan etkisiyle ilgili bir çalışma var mı, doğrusu bunu da merak ediyorum.

Çalışmalarınızda tekrar başarılar diliyorum. İnşallah ülkemiz ve milletimiz adına enflasyonu, hayat pahalılığını bu ülkede hep birlikte sonlandırırız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temurci, teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz talebine göre Komisyon üyesi diğer milletvekillerimize söz vereceğim, akabinde de diğer milletvekillerimize söz vereceğim.

Sayın Ocaklı, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Merkez Bankası Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım; yeni çalışma döneminde hepimize başarılar diliyorum.

Ben direkt Merkez Bankası Başkanımıza bize cevaplandırması dileğiyle bir soru sormak istiyorum. Aslında hatip arkadaşlarımdan kısmen bahsedenler oldu; kur korumalı mevduatlar için yapılan hazine desteği temmuz ayı itibarıyla elbette Merkez Bankasına devredilmiş idi ve artık hem dövizden dönen hem de TL’den dönen kur korumalı mevduat hesapları için kur farkı ödemelerini Merkez Bankası yapıyor. Ancak Hazinesinin bütçe gerçekleştirmeleri raporunda aylık olarak ödemeler izlenebilir iken Merkez Bankasının ödemesi için yıllık bilançonun açıklanması bekleniyor. 2002 raporundan kur korumalı mevduatın -açıkça yazılmasa da- “Diğer Giderler” kaleminde 90 milyar TL’lik ödeme yapıldığı da biliniyor. Özellikle seçimler sonrasında TL hızla değer kaybederken Merkez Bankası kur korumalı mevduat sahiplerine ne kadar kur farkı ödemiştir ve şeffaflık ilkesi gereğince kur korumalı mevduat maliyetinin düzenli olarak açıklanmasını yapacak mısınız?

Değerli Başkanım, bir de basında yer alan haberlere göre, sizinle ilgili Financial Times’ın mart ayında yayınladığı habere göre Amerika Birleşik Devletleri’nin büyük bankalarından bir tanesi olan First Republic Bank’ın -doğru ifade etmemişsem de anladığımıza eminim- battığı, sizin de o esnada orada görevli olduğunuz iddia edildi, eş zamanlı CEO’luk yaptığınız iddia edildi; bu, bazı vatandaşlar tarafından kuşkuyla karşılandı. Bu konuda bir açıklamanız olacak mı? Yedi yılda tam 5 kez Merkez Bankası Başkanı değişince bizim endişelerimiz hâlâ sürüyor, umarım ikna edici olursunuz.

Hoş geldiniz. Gerçekten de bir hanımefendi olarak özellikle Merkez Bankası Başkanı seçilmiş olmanız bence Türkiye için çok keyifli, umarım başarılı da olursunuz.

Teşekkür ederim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Akay, buyurun lütfen.

CEVDET AKAY (Karabük) – Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, değerli milletvekilleri, Değerli Merkez Bankası Başkanım, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları, hanımlar, beyefendiler; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

28’inci Dönem İkinci Yasama Yılımızın hep beraber güzel çalışmalara yol açmasını temenni ediyorum. Sunumunuz için de teşekkür ediyorum.

Burada diğer milletvekili arkadaşlarımdan bir kısmının da ifade ettiği şekliyle bazı konulara ben de değineceğim. Şimdi, Ocak 2022 ve Ağustos 2023 döneminde Merkez Bankası piyasaya 226 milyar dolarlık satış yapmış -yani bize ifade edilen rakamlar, piyasaya yansıyan rakamlardan derlediğimiz toparladığımız- son iki ayda da 30 milyar dolar civarında bir satış yapmış. Bu süreç içerisinde de paramız yüzde 5 civarında bir değer kaybetmiş. Orta vadeli planda da 2023 yılı ortalamasına göre 2024 yılı için paramızda yüzde 26’lık bir değer kaybı öngörülmüyor. Şimdi, şunu ifade etmek istiyorum: Dezenflasyon süreci içerisinde enflasyonla mücadele ederken yüzde 26’lık bir kur artışının maliyet enflasyonunu tetikleyeceği muhakkaktır. Bu süreçte enerji maliyetleri de artacağı için -biliyorsunuz, az önce siz de ifade ettiniz; hem uluslararası piyasalardaki petrol piyasasındaki gelişmeler, bir de döviz kurundaki artışlar etkiliyor- bu maliyet enflasyonunu tetikleyip enflasyonla mücadelede önümüze büyük bir engel teşkil etmeyecek mi? Bunu ifade etmek istiyorum.

Yine, bu, satılan dövizlerle ilgili olarak da daha şeffaf olunması gerektiğini ifade ediyorum. Bu dövizler kime, ne kadar, hangi zamanda, nasıl satılmış? Yeni dönem içerisinde bunu bizlerle paylaşmanızı bekliyoruz öncelikle bunu ifade ettikten sonra ikinci bir konu da yine, biliyorsunuz, 6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız deprem felaketi sonrasında ek motorlu taşıtlar vergisi ihdas edildi. Bunun neticesinde de büyük maliyetlerle karşı karşıya kaldık, vergilerle karşı karşıya kaldık. En büyük özellik de kur korumalı mevduat hesabının hazine üzerindeki yükünün Merkez Bankasına devriyle ilgili hususla karşılaşıldı biliyorsunuz. Buradaki rakamlar çok ciddi rakamlar. Bizim 15 Temmuz zamanındaki hesaplarımıza göre o an için 105 milyar doların üzerindeki bir rakamdan bahsediliyor idi şu an itibarıyla Merkez Bankasını kur korumalı mevduatla ilgili yük ne kadardır? Bunu bizlerle düzenli olarak paylaşırsanız memnun oluruz.

Ayrıca, buradan, kur korumalı mevduattan da tedricen bir çıkış olduğundan özel sektör bankacılığına mevduat faizleri ve kredi faizleri açısından belirli yükler biniyor. Biliyorsunuz, bankacılık sermaye yeterlilik rasyoları hepimiz için çok önemli. Tahsili gecikmiş alacaklarla ilgili de birtakım rakamlar açıklanıyor ama biz tam gerçeği yansıtmadığını düşünüyoruz. Birtakım kredilerin de yüzdürüldüğünü görüyoruz. Bankacılık sistemine böyle bir yükün yüklenmiş olması bir bankacılık krizini önümüzdeki dönem içerisinde doğurur mu? Bu konu hakkında görüşlerinizi de özellikle merak ediyorum, bunu da ifade etmek istedim.

Bir de parasal sıkılaştırmayla ilgili, kredilerle ilgili bir sıkılaştırma içerisine girdiğinizi ifade ettiniz. Bunun da ihracatın finansmanı ve yatırımla ilgili, istihdamla ilgili kredilerin dışında tutulduğunu ifade ettiniz. Şimdi, ihracat finansmanı açısından baktığımızda da ihracatçılarımızın işte, Merkez Bankası referans faiz oranının yüzde 30’da olduğu bir oranda reeskont faizlerine, ticari kredilerde özel bankalarda, kamu bankalarında yüzde 45’in altında bir maliyetle ulaşamadıklarını görüyoruz, yüzde 45 civarında oranlardan bahsediliyor. Bu oranlarla ihracatımızı nasıl geliştireceğiz? İhracatın finansmanı ve yatırımların geliştirilmesiyle ilgili de ek tedbirler düşünüyor muyuz?

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Akay, ben de teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Komisyon üyelerimizden söz talebi olan milletvekillerimiz varsa onların söz talebini... İYİ Partiden Sayın Gürban’ın söz talebi var.

Süreniz on dakika Sayın Gürban.

Buyrun lütfen.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Sayın Merkez Bankası Başkanım ve değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Benim Sayın Gaye Hanım’a çok kısa birkaç sorum var aslında. Birincisi, kur korumalı mevduat hesaplarından kurtulmak için tek planımız faiz arttırmak mı yoksa başka A, B, C planlarımız var mı? Buradaki yatırımcıların tuttuğu döviz biz herhangi bir başka yatırım alanına, borsa ya da gayrimenkul sektörüne yönlendirecek miyiz? Devletin kendi üreteceği konutlar, mesela oluşturabileceği deprem şehirleri gibi projeleri var mı? Bu paranın çıkışıyla ilgili daha etkileyici bir yol, plan yapıldı mı?

İkincisi ekibinizle beraber Merkez Bankasında siz bir karar alırken Sayın Cumhurbaşkanımızın müdahalesi oluyor mu? Örneğin, siz 200 puan faiz arttırmak istediğinizde Sayın Cumhurbaşkanımız sizi arayıp “200 puan çok, 100 puan arttıralım.” diyor mu?

Üçüncü sorum: Siz, maliyet ve talep enflasyonunu durdurmaya çalışırken, bunlarla ilgili tedbirler alırken Sayın Cumhurbaşkanımızın sürekli düşük faizli krediler dağıtması talebi patlatmıyor mu?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürban’a teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) – Evet.

Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; öncelikle yeni dönemin ben de hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Ayrıca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Hafize Gaye Erkan’a da, Sayın Başkana da başarılar diliyorum.

Sayın Başkan, sunumunuzu dinledik. Aslında, burada, ben şöyle değerlendiriyorum: Bir bürokratin, iktidarın yaratmış olduğu yirmi bir yıllık süreçteki enkazla ilgili bir düzeltme çalışması içerisinde olduğuna dair bazı samimi ifadelerde bulunduğu bende bir kanaat oluştuğunu ifade etmek isterim. Yine kanaatim, kendinden önceki Merkez Bankası yöneticilerinin, başta Sayın Başkanın olmak üzere ve de kendisine talimat veren iktidarın Başkanının, Cumhurbaşkanının, Genel Başkanının vermiş olduğu talimatlarla geline süreçle ilgili aslında bir tespit yapıldığı ve bu tespitle buradan bir çıkış arandığına dair zımni ifadeler olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda baktığınızda, bugüne kadar iktidar tarafından göreve getirilmiş bürokratların pek yapmadığı bir davranış olduğunu samimi olarak gördüğümü ifade etmek isterim.

Şimdi Sayın Başkan, sizin başta enflasyon olmak üzere hayat pahalılığıyla ilgili burada yaptığınız tespitleri gördük ve yine yüksek enflasyonun, kur korumalı mevduatın getirdiği maliyetle ilgili tespitlerin, sizden önceki bu görevlerde yer alan değerli arkadaşların maalesef yanlış politikalarından kaynaklandığını burada ifade etmek istiyorum. Genel anlamda ise yirmi bir yıllık AKP iktidarının bugün ülkede ekonomiyi içinden çıkılmaz hâle getirmesi nedeniyle artık sokakta, piyasada insanların yaşamasının zor olduğu bir dönemi yaşadığımızı burada ifade etmek zorundayım.

“Yüksek enflasyon” deyince artık vatandaşın cebine giren paranın eridiği, bir cebine giren paranın öbür cebinden çıktığı bir dönemdeyiz. Özellikle emeklilerimiz... Hâlâ en düşük emekli maaşının 7.500 TL olduğu ülkemizde en düşük ev kirasının da bugün neredeyse 10 bin TL’ler seviyesinde olduğu bir dönemde gerçekten yüksek bir enflasyonla karşı karşıya olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Tabii, burada, siz enflasyonu düşüreceğinize dair söylemleri hep ön plana çıkardınız ve yine samimi bir ifadeyle de enflasyonun 2024 yılı mayıs itibarıyla normal seviyesine ulaşacağı, yatay seviyeye ulaşacağı, 2025 yılında da düşmeye başlayacağı, 2026 yılında da tek haneli rakama ineceğine dair de ifadede bulundunuz. Yani aslında şunu gösteriyor: Vatandaşa gerek Merkez Bankası Başkanı olarak sizin gerekse önceki günlerde Komisyonumuzun önceki Başkanı, şu anki Cumhurbaşkanı Yardımcımızın da ifade ettiği gibi takvim aşağı yukarı aynı takvim yani yaklaşık iki yıl, üç yıl bu ülkede yüksek enflasyonla devam edecek bir dönemin içinde olacağımızı ifade etmektesiniz resmî ağızdan. Yani buradan vatandaşlarımıza şunu söylemek gerekir ki artık hayat pahalılığı altında vatandaşlarımız ezilmeye devam edecek, orta direk şu an kalmadı bu iktidar sayesinde. Ekonomisi bozuk olan vatandaşlarımız, geliri düşük olan vatandaşlarımız iktidarın yarattığı bu tablodan dolayı da inim inim inlemeye devam edecek.

Şimdi, “yüksek enflasyon” dedik ve yine “faiz politikalarında değişiklik” dedik. Ben size şunu söyleyeyim Sayın Başkan: Sizin bu düzeltmeye çalıştığınız... Biraz önce bir arkadaşımız da sordu “Bu kararı alırken size bir telkinde bulunuldu mu?” diye. Şimdi, ülkemiz belli bir süre “Faiz sebep, enflasyon sonuç,” söylemiyle ekonomi gündemini yaşadı. Yani ülkenin önemli ekonomisti, bugün ülkeyi yöneten Sayın Cumhurbaşkanı “Ben ekonomistim.” dedi; evet, onun yarattığı travmayla “Faiz sebep, enflasyon sonuç,” bağlamında yüksek enflasyonu gördü bu ülke. Siz göreve geldiniz yani o yükseltilen daha

doğrusu önce aşağıya doğru çekilen faizle enflasyonun gereksiz bir şekilde yükseltildiğini ve böylelikle de piyasaya hâkim olunamadığını gördük. Şimdi, bundan geri adım atılarak “Ben ekonomistim.” diyenin ekonomist olmadığını, burada uygulamalarınızla aslında tersini ispat etmeye çalıştığınızı ben size buradan ifade etmek istiyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Nas da gitti, nas da!

CAVİT ARI (Antalya) – Dolayısıyla nasın da artık burada, ekonomide maalesef sayenizde yani iktidarın sayesinde nasın da artık uygulama imkânı kalmadığını, doğru olmadığını hep beraber yaşayarak gördük.

Sayın Başkan, bu ülke öyle bir hâle geldi ki bakın, seçim yaşadık 14 Mayıs’ta ve 28 Mayıs’ta, o günlerde 14 Mayıs ve 28 Mayıs günlerinde motorin -yani mazot- ve benzin, biri 19,40 TL, biri 21,20 TL’lerde; bugün ise yani hatta aradan belki bir ay bile geçmeden bu ülkede bu iktidar sayesinde ilk defa 40 TL’leri gören benzin, mazotu yaşadı. Vatandaşımızın hani bir zamanlar “Ya, zamdan bana ne, ben 50 TL’lik alıyorum.” diye böyle sosyal medyadan da çokça paylaşılan bir söylemi vardı biliyorsunuz, artık o vatandaşımızın bile “Ben 50 TL’lik alıyorum, zamdan etkilenmiyorum.” diyenin bile 1,5 litre benzin alamadığı bir döneme düştü, bunu da bu iktidar başardı, bunu da söylemek istiyorum.

Şimdi, bir ay içinde bunu nasıl başardınız anlaşılır gibi değil yani seçim öncesi 19 TL, 20 TL olan benzin bugün 40 TL. Bakın, sizin sunumunuzda Brent petrolün yüzde 24 arttığını ifade ettiniz; Türkiye’de ise benzine, mazota yüzde 100 zam geldi sayenizde.

Yine, dolar ve euro bazında bakarsak aynı günlerde yani mayıs ayı itibarıyla baktığımızda işte dolar 20,7; euro 27 TL’lerden bugün 30 TL’lere yaklaşan rakamları görüyoruz yani yaklaşık yüzde 35 ortalama oranlar var. Yani buralara da baktığımızda bu ekonominin ne kadar kötü yönetildiğinin açık göstergeleridir. Yani aslında ekonomik olarak bugün vatandaşımız can çekiyor.

Sayın Başkanım, bu enflasyon nedeniyle bugün vatandaşımızın geliri yok denecek kadar, özellikle de sabit gelirli vatandaşlarımızın hâli perişan. Yani bu, iktidarın hüneri yani sizin değil iktidarın hüneri. Benim eleştirilerimin birinci muhatabı iktidardır, benim muhatabım iktidar. Yani iktidar bugün ülkeyi batırdı. Bugün sabit gelirli, başta emekli olmak üzere şu an can çekiyor iktidarın sayesinde. Sokağa çıktığınızda herkesin şu an hâli perişan; ev kiralari gelmiş en az 10-15 bin TL’lere, çiftçi aynı şekilde sorun yaşıyor. Kısacası herkes büyük sıkıntı içerisinde.

İşte bu ülkenin kaynaklarının yatırıma, üretime harcanmadığı... Sadece başta kur korumalı mevduat olmak üzere kamu-özel iş birliklerine ülke kaynaklarının bugüne kadar -bu iktidar döneminde- aktarıla aktarıla gelmesi bunda en önemli etkidir. Önceki dönemde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAVİT ARI (Antalya) – Bitiriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ari, toparlayalım.

Buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) – 27’nci Dönemde önceki Merkez Bankası Başkanı ve onun temsilcisi arkadaşla biz burada bu kur korumalı mevduat sisteminin Merkez Bankası üzerine olan maliyeti konusunda tartışma yaptık ve sonuçta da CHP Grubu olarak biz bu salonu terk ettik. En önemli sebep Merkez Bankasının maliyeti açıklamamasıydı. Şimdi bir kanun çıktı, yakın tarihte bir kanun çıktı; bu kanunla şeffaf bir şekilde yani günlük ödemelerin görüldüğü hazine üzerinden bu yük alınarak Merkez

Bankasına aktarıldı. Şimdi burada bana göre iki sonuç çıkıyor ortaya. Yani burada Merkez Bankası tarafından çokça para basma yöntemiyle bu ödemeler mi yapılacak yoksa kamuoyundan işte önceki gerekçelerle...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAVİT ARI (Antalya) – Bitiriyorum Sayın Başkan, son cümlem

...efendim, işte özel bir kanun hükmüne tabi olduğu, işte gizliliği var, sır saklamak yükümlülüğü var gibi gerekçelerle yıl sonuna kadar bu kur korumalı mevduat maliyeti halktan yani hepimizden saklanacak mı, bu saklanmaya devam edecek mi? En önemli konuların birisi de budur. İkinci konu buydu. Üçüncü dinamit de şu aslında: Kur korumalı mevduat sisteminden çıkılmaya çalışılsa yaratacağı ayrı bir erozyon var mıdır, yok mudur diyorum. Size ve ekibinize de ülke adına başarılar diliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı’ya teşekkür ediyorum.

Sayın Ağbaba, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Teşekkür ederim.

Öncelikle değerli hemşhremiz Merkez Bankası Başkanımızı da tebrik etmek istiyorum. Bir Malatyalının Türkiye’nin en önemli kamu...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Elâzığlı değil miydi?

VELİ AĞBABA (Malatya) – Malatyalı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Elâzığlı diye biliyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Amerikalı falan değil, Malatyalı, Amerika’da okumuş ama.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben Elâzığ diye biliyorum da tamam, Malatya.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Kendisine sorabiliriz, Özal ailesinden Sevgili Bakanımızın, Hüsnü Doğan’ın yakını olduğunu biliyorum. Öncelikle tebrik ediyorum. Tabii Malatyalı olunca Sayın Bakanım, dolayısıyla biraz...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Başkan yanlış mı biliyor yani?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Elâzığlı olmasına daha çok seviniyor Malatya da onun için söyledim.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şimdi o rekabeti tekrar gündeme getirmeyelim. Elâzığ ile Malatya arasında yıllardan beri devam eden müthiş bir dostluk ilişkimiz var, çok severiz birbirimizi Gakkoşlarla, Elâzığlılarla. Onu söylemek istiyorum.

Şimdi tabii, Allah size kolaylık versin. Tabii, burada sizi çok eleştirecek değiliz ama maalesef “Faiz sebep, enflasyon netice.” diyen bir ekonomi bilimine şahitlik ettik. Sizden önce, burada, hiç unutmuyorum, 21 Aralık akşamı Plan ve Bütçe Komisyonunda kur korumalı mevduat sistemine geçildiği söylenince -kulakları çınlasın şu anda aramızda yok- milletvekillerimi büyük bir sevinç ve büyük bir bayram yaptılar, tam da bu salonda; sonra sağ olsun benim hemşhrem, Malatyalılar dolar düştü diye davul zurna çalıp halay çektiler, Allah onlara da selamet versin ama geldiğimiz durum hakikaten trajikomik. Şimdi kur korumalı mevduattan -Sayın Şimşek’in gelmesiyle birlikte- çıkılacağına yönelik işaretler verildi, yine aynı grup alkışlamaya devam etti.

Şimdi, değerli arkadaşlar, bizim aslında Türkiye’nin, Demirel’in de ifadesiyle çok büyük bir bela var, her şeyin kaynağı dediğimiz enflasyon belası var maalesef. Merkez Bankasının da en önemli görevi hem enflasyon hem fiyat istikrarını sağlamak ancak bugün Türkiye’ye döviz girsin diye faiz artırılıyor

ancak şu anda gelen giden yok. Faiz arttıkça bir yandan kur artıyor. Haziran ayından beri dolardaki artış yüzde 30'u geçti. Hem Maliye Bakanı hem de Cumhurbaşkanı Yardımcısı maalesef Körfez ülkelerinde, farklı ülkelerde ellerini açmışlar, dileniyorlar. Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanının "Londra tefecileri" dediği tefecilerin de sofralarından kalkmıyor bizim bakanlar.

Bir önemli rakam var, hazirandan bu yana toplam üç aylık enflasyon yüzde 25 olmuş, bu; tarihî bir rekor. Bu rakam daha önceki dönemlerde görülmüş bir rakam değil, hem faizler hem kur hem de enflasyon artıyor. Yani politika çerçeveniz buna işsizliğin de artışını ekleyecektir. Bence en büyük tehlike de odur. İşsizliği, faizleri, döviz kurunu, enflasyonu; hepsini birden artırabilecek bir politik deneyimin içerisinde olduğunuzu da hatırlatmak isterim.

Şimdi, orta vadeli programdan hem de Merkez Bankasının açıklama ve raporlarından anlaşıldığı kadarıyla ekonomi yönetimi iç talebi kısırarak enflasyonu kontrol altına almayı hedeflemekte. Bunun ne kadar sağlıklı bir yaklaşım olduğu tartışmalıdır. Ayrıca bu yol için sadece faiz artışlarına ve kredilerdeki sınırlamaya bel bağlanmış gözüküyor. Maalesef, şu anda faizler olağanüstü artmış olmasına rağmen piyasada insanlar krediye ulaşamıyor. Bunu da sizin bilgilerinize sunmak istiyorum. Tabii, faizlerdeki bu kadar artış, enflasyonun bu kadar artması, işsizliği de artıracak gibi gözüküyor. TEPAV'ın Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu'na göre işsiz sayısının 2025'te 4,9 milyona çıkabileceği öngörülüyor. Emekçiler, yüksek enflasyon karşısında reel gelirlerini kaybederek yeterince bedel ödedi. 1,6 milyon kişinin daha işsiz kalması olası gözüküyor.

Şimdi, daha fazla sözü uzatmadan... İktidar değişince, yeni Bakan gelince, Sayın Merkez Bankası Başkanı, değerli yardımcıları ve ekibi gelince sanki Türkiye'de bir iktidar değişimi olmuş gibi hava verilmeye başlandı. Tam zıt politikalar izleniyor, reel ekonomiye dönüş sözleri söyleniyor, sanki geçtiğimiz dönem CHP iktidardaydı. Bu dönem iktidar değişti, yeni arkadaşlar geldi gibi bir hava verilmeye çalışılıyor ancak ben şunu söylemek isterim: Ekonominin patronu "Ekonomiyi bilen ben, ben." diyen olduğu sürece ekipler değişse de sonucun çok değişmeyeceğini umuyorum. Umuyorum, siz daha uzun yıllar görevde kalırsınız. Merkez Bankası koltuğu maalesef 23 Nisanda çocukların oturduğu koltuğa dönüştü, sık sık değişiyor koltuklar. Umarım siz başarılı olur, uzun süre oturursunuz.

Şimdi, bu iktidar döneminde yani 28 Mayıs'tan sonra kamuda tasarruf genelgesi çıkarılıyor, kamuda tasarruf yapılacağı gözüküyor. Ben buradan birkaç şeyi de gündeme getirmek istiyorum: Acaba kamuda tasarruf, sarayda tasarruf yapılacak mı? Sarayın harcamalarında tasarrufa gidilecek mi? Örneğin o alışık olduğumuz araç konvoylarında, koruma ordusunda kısıtlamaya gidilecek mi? Bunları merak ediyorum.

Yine, Sayın Şimşek'in bir genelge yazdığı günlerde danışmanın da çift maaşlı olduğu ortaya çıktı, basın danışmanı Sibel Tokgöz'ün çift maaşlı olduğu ortaya çıktı. Bu çift maaş uygulamasına... Çift maaş aslında artık normal oluyor. 4-5 maaş uygulaması aslında AKP iktidarının Türkiye'ye hediye etmiş olduğu büyük bir sorundur. Maalesef tek maaşlı kimse yok; kimi saray danışmanı, kimi farklı yerlerde danışman. Bununla ilgili ne düşünüyorsunuz? Bir taraftan Mehmet Şimşek "Kamuda tasarruf." diyor, diğer taraftan basın danışmanının bile 2 maaşlı olduğu ortaya çıkıyor.

Şimdi, enflasyonla ilgili birkaç rakam paylaşacağım: İlk basın toplantısı yaptığımız zaman size bir gazeteci "Çarşıya pazara çıktınız mı?" diye sormuştu. Acaba Sayın Başkan, çarşıya pazara çıktınız mı, gezdiniz mi pazarda? İnşallah sizi tanınamışlardır çünkü bu fiyat artışlarında teyzeler terlikle kovalayabilir ekonomiyi yönetenleri.

Şimdi, tabloya baktığımız zaman hakikaten dana etinin fiyatı bir yılda yüzde 132 artmış; taze meyveler yüzde 112, sebze yüzde 82 artmış. Bir ülkede suyun fiyatı yüzde 67 artar mı? Bunu da takdirlerinize sunuyorum.

Yine, burada umarım çarşıya pazara çıktığınız zaman emeklilerle, özellikle 7.500 TL alan emeklilerle karşılaşmazsınız. Hem asgari ücretli hem emekli hakikaten enflasyonun altında ezilmekte, artan zamların, memur maaş zamlarının da enflasyon karşısında bir değeri kalmamaktadır. Bunu da sizlere ifade etmek istiyorum.

Yine, benim bir kızım var -daha doğrusu bir oğlum, bir kızım var; Allah herkesin evlatlarını bağışlasın- eskiden 200 lira verdim mi bir hafta benden para istemiyordu. Şimdi, 200 lirayı veriyorum “Baba, dalga mı geçiyorsun?” diyor. 200 liraya taksiye binilmiyor. Maalesef Türk parası herhâlde tarihin en değersiz dönemini yaşıyor. Şimdi, 2009’da 200 TL tedavüle girdiği zaman 200 TL’yle 131 dolar alınıyormuş, şu anda 200 TL’yle 7,27 dolar alınabiliyor. Bakın, Türk lirasının geldiği hâl bu.

Şimdi size bir şey sormak istiyorum: Türk lirasından sıfır atacak mısınız, sıfır atmayı düşünüyor musunuz? Şimdi 200 TL’nin bir değeri kalmadı, çocuklar bile almıyor, 10 yaşındaki çocuklar bile 200 lirayı almıyor. Acaba yeni banknot basacak mısınız? Örneğin 500 TL’lik, 1.000 TL’lik banknot basacak mısınız? Basacaksanız seçimden sonra mı basacaksınız, seçimden önce mi basacaksınız? Herhâlde siyasi tercih olarak seçimden sonra basılır. Bunu da merak ediyorum çünkü hakikaten artık 5 lira, 10 liranın hiç kıymeti kalmadığı gibi 200 liranın da hiç kıymeti kalmamış durumda.

Bu kur korumalı mevduat hesaplarına şimdiye kadar yaptığınız ve yapmayı öngördüğünüz ödemeler ne kadar? Arkadaşlar sordu ben de sormak istiyorum. Acaba bir kambura dönüşmüş bu uygulamadan bir yol kazasına uğramadan çıkış haritanız var mıdır? Fiyat artışlarına rağmen kurdaki ve enflasyondaki yükseliş devam ediyor. Ekonomiyi yüksek enflasyon, yüksek faiz, yüksek işsizlik sarmalına sokmakla ilgili bir çekinceniz var mı? Erdoğan, Meclis açılış konuşmasında, büyümenin ekonominin öncelikle hedefi olduğunu açıkladı. Enflasyonu kontrol altına almaya çalışan sizin öncelikleriniz ile Sayın Erdoğan’ın öncelikleri arasında bir çelişki var mı? Çelişki varsa planlarınızın arkasında durabilecek misiniz Sayın Başkan?

Faizdeki artışların işsizlikte yaratacağı artışla ilgili bir projeksiyonunuz var mı yoksa ne olursa olsun işsizlik bizi ilgilendirmez mi diyor musunuz? Yerel seçim öncesinde bu konuda Erdoğan’ı da yakından izlediğimizi söylemek istiyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayalım Sayın Ağbaba.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, dev şirketlerin kârlarındaki patlamanın enflasyon üzerinde etkisini ölçtünüz mü? Bu ara saygın ekonomistler bunu tartışıyor. Buna ait bir çalışma yapmayı düşünüyor musunuz? Çünkü bu kârların enflasyonu arttırdığıyla ilgili çeşitli sözler söyleniyor.

Şimdi bir de Sayıştay raporuna yansıyan uzun süredir yapılan çalışmayla ilgili bir şey söylemek istiyorum: Özel sağlık sigortasının yasal düzenlemelere aykırı olduğu söyleniyor. Son Sayıştay raporuna göre 2022’de bir sigorta şirketine sözleşme kapsamında 69,8 milyon liralık ödeme yapıldığı söyleniyor.

Sözcü gazetesinin haberine göre 2013 yılından beri yapılan özel sağlık sigortasına bankadan yapılan ödemeler 357 milyon lirayı bulmuş durumda. Merkez Bankası hangi özel şirketle anlaşma imzalıyor? Sizin döneminizde sözleşme devam edecek mi? Sayıştayın uyarılarına rağmen bu uygulama devam edecek mi?

Son olarak, Türkiye ciddi bir barınma problemiyle karşı karşıya. Tabii, büyük illerde; İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerde kiralar asgari ücretin 2 katını, 3 katını bulmuş durumda. Ben Malatya’nın, deprem bölgesinin, depremi yoğun yaşayan, âdeta kenti yıkılan bir ilin milletvekiliyim, Malatya’nın Milletvekiliyim. Bizdeki problem daha da katlanarak büyüyor. Bir tarafta ev bulunamıyor, diğer tarafta kiralar çok yüksek; kiralar yüksek olduğu hâlde insanlar yüksek kirayı vermeyi göze alsalar bile ev bulunamıyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; özellikle deprem bölgesinde barınma olağanüstü bir problem. Hâlâ enkazların kalkmadığını görüyoruz; hâlâ köylerde, şehir merkezinde maalesef yüzde 10'lar civarında olduğunu görüyoruz enkaz kaldırmaların. Kış geldi, umarım bu sorun Türkiye'nin gündemine gelmiş olur çünkü hakikaten çok önemli bir durum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Başkanım, bir cümleyle bitiriyorum.

Bunu da hem Komisyonumuzun hem de sizlerin dikkatine sunmak istiyorum. Deprem bölgesindeki barınma problemi yaşamsal. İnsanlar konteyner bulamıyor; tekrar çadıra mı gidecekler, ne olacak halleri belli değil. Burada sizin gündeminize getirmiş oldum.

Ben tekrar size ve ekibinize başarılar diliyorum. Umarım başarılı olursunuz; umarım Türkiye geçmiş iktidarın, sizden önceki iktidarın, sanki başka siyasetin getirmiş olduğu enkazdan inşallah kısa sürede kurtulur.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, teşekkür ediyorum.

Şimdi, CHP Grubundan üyesi bulunan 2 milletvekilimiz daha var. Söz talepleri var mı? Yoksa Komisyon üyesi olmayan diğer milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağım.

Sayın Mustafa Erdem, söz talebiniz var mı?

MUSTAFA ERDEM (Antalya) – Yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu, söz talebiniz var mı?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şu an için yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Geri dönmeyeceğim Sayın Bakırlıoğlu; şimdi karşılayayım söz talebinizi, bir daha geri dönmeyeceğim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, sonra da konuşmalar olur.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türel, bir usulümüz var, bozmayalım.

Sayın Bakırlıoğlu...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şu an için yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, teşekkür ediyorum.

Diğer gruplardan Komisyon üyesi olup da söz talebi karşılanmayan...

Sayın Güneş, buyurun lütfen.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Öncelikle tüm milletvekillerimizi ve Başkanım sizi ve ekibinizi saygıyla selamlıyorum.

Başkanım, görevinizin hayrı uğurlu olmasını diliyorum. Allah muvaffakiyetler versin inşallah. Tabii ki hem genç yaşta hem de kadın bir Başkan olarak bize gurur veriyorsunuz. Hem de tabii ki bugün Sayın Kılıçdaroğlu grup toplantısında “Kadınlara çok değer vereceğiz.” dedi ama tabii ki AK PARTİ iktidarlarında zannediyorum ilk kadın Merkez Bankası Başkanısınız.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Maşallah, sanki iktidara geldiğiniz gün atamışsınız gibi konuşuyorsunuz. Yirmi yıldır Hükûmetteki benim sanki!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Diğer taraftan da Başkan Yardımcısının da kadın olması önemli bir şey.

Sayın Veli Ağbaba, siz bir kere kadın milletvekillerini temsiliyet oranında 3'üncü partisiniz, biz 2'nci partiyiz, tamam mı ve dolayısıyla da...

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – İlkini de söyler misiniz?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - İlki de sizsiniz tabii ki ama yani bunu çok konuşup da az yer veren...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, şimdi milletvekilliği temsiliyetinden ziyade Merkez Bankasına dönelim lütfen.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tamam, dönüyorum.

Tabii ki bir Covid süreci geçirdik. Covid'in arkasından tabii ki arz talep dengesinde, üretimde çok şeyler değişti; üretim yeteri kadar artmadı, talep çok hızlı arttı; bunun neticesinde işte emtia fiyatlarında artışlar olsun, diğer taraftan navlun fiyatlarındaki artış olsun tüm dünyanın dengesini değiştirdi. Bu süreçten etkilenmeyen ülke hemen hemen yoktur. Bugün işte Amerika'daki enflasyonu görüyorsunuz; İngiltere'deki enflasyonu, işte 7-8 civarlarındaki enflasyonu görüyorsunuz ve Avrupa ülkelerindeki enflasyonu görüyorsunuz, tabii ki biz de bundan etkilendik.

CAVİT ARI (Antalya) – Ya adamlarda yüzde 5, sende yüzde 55.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Sayın Cumhurbaşkanımızın o dönemde uyguladığı politikalar doğru politikalar. Eğer biz o günkü politikaları bugün uyguladığımız politikaları...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, bir saniye...

Değerli milletvekilleri, bütün milletvekillerimizin görüş ve kanaatleri bizim için önemli. Her milletvekilinin insicamının bozulmaması için dikkatle toplantıyı yönetmeye çalışıyorum. Milletvekili haricindeki diğer misafirlerimizin sükunet içerisinde toplantıyı takip etmelerini istirham ediyorum tekrar milletvekillerimizin sözünün, kanaatlerinin, ifadelerinin tam anlaşılması açısından çünkü yazılı basın da toplantıyı takip ediyor.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Güneş, buyurun lütfen.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tabii ki o günkü uygulanan politikalar o günün şartlarında gereklidi. Eğer biz o günün şartlarında faizleri çok yükseltseydik... Dolayısıyla da Türkiye'de bugün aşağı yukarı -2019'dan bugüne- 3 milyon kişi istihdam etmişiz biz, bunları yapamazdık. Diğer taraftan, tabii ki büyümeye baktığımız zaman 2021'de 11 küsurlarda büyümüşüz, 2022'de 5 küsurlarda büyümüşüz, bunu yakalamamız mümkün olmazdı ve dolayısıyla da diğer bizim organize sanayilerdeki büyüklüğümüz -ben bunu Uşak'ta da görüyorum- organize sanayi 2 kat -2 misli- büyüdü bu Covid'den sonra ve bunları yapmamız mümkün değildi.

Tabii ki enflasyon bizim hiç istemediğimiz bir problem ve esas bunun altında yatan, enflasyonun yükselmesine sebep olan şey tabii ki dünyada doların rezerv para olarak kullanılması ve bizim de tabii ki cari açığımızın olması. Ne zaman Türkiye cari açık verse bu problemle karşı karşıya kalıyor. Esas bu problemi aşmak lazım.

Tabii ki bu politikalar uygulanırken enflasyon yüksek oldu. Biz bundan tabii ki muzdaribiz ama önemli olan asgari ücretin alım gücünün ve çalışanların alım gücünün ne oranda bundan etkilendiğini; azaldı mı, yerinde mi saydı, arttı mı... Mesela ben size bir örnek vereceğim: 2011 yılında net asgari ücret 658 TL ve mazot 3,5 lira, aldığı mazot 173 litre. Bugün diyelim ki asgari ücret 11.400 lira ve mazot 40 TL, aldığı mazot 285 litre. Diğer taraftan, asgari ücret döviz bazında değerlendirildiği zaman 2002 yılında aşağı yukarı 100-120 dolar; diyelim ki en iyi olduğumuz dönemlerde 430 dolarlara çıkmışız ve daha sonra ortalama 350 dolarlarda seyretmişiz ve haziran ayındaki artışla asgari ücret de yaklaşık

500 dolarlar civarındaydı, şimdi 420 dolarlarda. Yani baktığınız zaman gerçekten de enflasyon var ama diğer taraftan, alt gelir grubundaki vatandaşlar burada korunmuş mu, korunmamış mı? Sayın Özlale de söyledi “Neticede de enflasyonla mücadele edilirken alt gelir gruplarını yanınıza almanız lazım.” dedi. Biz bunu da yanımıza almışız.

Biz burada çok rijit politikalar uygulayarak... “Faizleri tedrici olarak artırdınız.” dediniz, birden arttırıp diyelim ki enflasyonu düşürebilirsiniz ama küçülmeyi de beraberinde getirirsiniz, istihdam azalır ve işsizlik sayısı da artar ve dolayısıyla da en son işsizlik rakamları da yüzde 10’un altında, yanılmıyorsa yüzde 9,8’lerde.

Bunlara baktığımız zaman, tabii ki biz burada enflasyonla mücadele edeceğiz ve aynı zamanda da büyümeyi, orta vadeli programda 3 küsurların üzerinde büyümeyi öngörerek bu enflasyonu aşağı yukarı 2026’larda yüzde 10’ların altına düşüreceğiz.

Yalnız şu var, tabii ki ben Başkanımıza esas şunu sormak istiyorum: Burada yaptığınız uygulamalar, özellikle mesela kredi kartlarındaki taksitlerin azaltılması; dünyada başka devletlerde Sayın Başkanım, kredi kartlarda taksitle alışveriş var mıdır? Bunu sormak istiyorum.

Diğer taraftan, bizim tasarrufumuz, tasarruf oranımız çok az, yanılmıyorsa -herhâlde- yüzde 14-15’lerde diye biliyorum ama yanılabilirim, bu tasarruf oranlarımızı nasıl artıracağız?

Diğer taraftan, mesela çeklerle ilgili problem var. Diyelim ki bankada karşılığı olmadığı hâlde insanlar olmayan parayı harcayabiliyor. Bunlarla ilgili ne tedbir alabiliriz?

Diğer bir sorum, şunu sormak istiyorum: Diyelim ki dünyada başka ülkelerde kendi parası haricinde başka dövizlerle vatandaşlar mevduat açabiliyor mu, açamıyor mu? Ve dolayısıyla da bu vatandaşların, diyelim ki dövizle hiçbir alakası olmayan vatandaşların birikimlerini döviz üzerinden tutması bizim ekonomimize ne kadar zarar veriyor? Bunlarla ilgili esas yani yapısal reformlar yapacak mıyız? Çünkü bizim dövizle hiçbir alakası olmayan vatandaşlarımızın tuttuğu rezerv miktarı 100 milyar doların üzerinde yanılmıyorsa, değil mi 100 milyar doların üzerinde ve dolayısıyla da aynı zamanda altın ithalatında diyelim ki bize, ekonomimize çok büyük zararlar veriyor. Altın ithalatında dövizli yatırım parası olarak bulundurduğumuzda gerçekten biz Türk lirasına kendimiz daha çok zarar veriyoruz. Bunlarla ilgili yapısal önlemler almak gerekir mi diye düşünüyorum. Tabii ki en büyük sorun dünyada rezerv para olarak doların bulundurulması. Bundan kurtulmak amacıyla -tabii ki tüm dünya devletlerinin sorunu bu- ne yapılabilir diye ben soruyorum.

Bu almış olduğunuz görevde Allah muvaffakiyetler nasip etsin diyorum. Gerçekten de çok iyi işler yaptığınıza şahitlik ediyoruz; hem bir taraftan piyasayı daraltıyorsunuz, aynı zamanda büyümesi gereken sektörlerin de önünü açıyorsunuz.

Ben başarılar diliyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi milletvekillerinin söz taleplerini karşıladık.

Şimdi de Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağım. Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin süresi beş dakikadır.

Şimdi öncelik sırasına göre söz vermeye başlayacağım. Şimdi isimler kayıtlı olmadığı için...

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Burak Dalgın, Balıkesir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dalgın, buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Merkez Bankası Başkanına ve Başkan Yardımcılarına ben de hayırlı olsun diliyorum. Aynı zamanda Merkez Bankasının da 92'nci yıl dönümünü tebrik ediyorum.

Birkaç defa ifade ettiniz, hakikaten yükünüz ağır. O yükün niye ağır olduğunu da hem bu heyet hem milletimiz biliyor; hangi politikalarla, hangi tercihlerle, hangi inatlarla o yükün ağırlaştığı ve milletin sırtına bir külfet olarak yıkıldığını hepimiz biliyoruz.

Şimdi, bu çerçevede önce bir bütüncül politikadan başlamak istiyorum ben. Sayın Aksu ve Sayın Özlale de buna değindiler; işin bir kısmı sizin idare ettiğiniz para politikası, bir kısmı da başka yerlerde bir şeylerin olması. Sunumunuzda değindiğiniz 3 tane husus bu açıdan sizi de direkt ilgilendiriyor: Bir tanesi vergilerdeki artış. Ekonomideki geçişin külfeti maalesef sabit gelirliilerin ve orta direğin sırtına yıkıldı. Bu vergilerdeki artış enflasyonu da doğrudan etkiliyor. Birincisi, bununla alakalı maliye politikası ile para politikası arasında nasıl bir koordinasyon ilerletilecek, birinci soru bu.

İkincisi, hizmet sektörü enflasyonunun katılığı. Bu fevkalade önemli çünkü ekonominin yüzde 60'ı, istihdamın yüzde 60'ı hizmetler sektöründe. Biz burayı çözmeden ekonomiyi de büyütemeyiz, enflasyonu da çözemeyiz fakat bunu çözerken hizmet sektörünün serbestleştirilmesi ve rekabete açılması fevkalade önem taşıyan bir husus, enflasyonun katılığını kırmanın yöntemlerinden bir tanesi. Hâlbuki bugün biz ne görüyoruz? İstanbul'daki taksilerde, uluslararası ödeme sistemlerinde, çok çeşitli alanlarda yasakları görüyoruz. Bu yasaklar çıkar lobilerine hizmet ediyor, rekabeti engelliyor ve fiyatları daha da katılaştırıyor. Bu alanda hep konuşulan yapısal reformların hizmet sektörünü de kapsamaması gerektiği çok aşikâr.

Üçüncü husus da sanayideki girdi fiyatları. Gene ona da değindiniz, o da sizi doğrudan etkilemiyor ama enflasyonu etkiliyor. Bu alanda da bir kamu politikasının bütüncüllüğü önemli diye düşünüyorum.

Gelelim sorularıma. 3 tane büyük hususa değindiniz. Bir tanesi fevkalade yüksek bir iç talebin dizginlenmesi. Şimdi bunu dizginlemek iyi tabii de bunun ciddi bir toplumsal maliyeti de var, Sayın Temurci de buna değindi, sahada olan bütün milletvekili arkadaşlarım da herhâlde buna şahitlik ediyorlar. İç talebi baskılamak demek vatandaşın daha az tüketmesi demek, buradaki külfet dengesinin düzgün ayarlanması lazım yoksa çok ağır bir toplumsal maliyetle karşı karşıya kalırız.

İkincisi, faizlerin artması neticesinde birtakım şirketlerin zora girmesi. Bunların bazıları finansal zorluk yaşayan şirketler, yaşaması gereken şirketler ama bazıları da zombiler yani sadece ucuz krediyle hayatta kalmış, düşük reel faiz hatta negatif reel faiz sayesinde hayatını idame ettirmiş fakat faizler makûl boyuta geldiğinde artık hayatını sürdüremeyecek olan şirketler. Bu zombi şirket meselesi hem ekonominin işleyişi açısından önemli hem de bankacılık sistemi açısından önemli. Makroihtiyati tedbirler açısından buna nasıl bakıyorsunuz?

Üçüncü büyük husus da maalesef itibar açığı. Devraldığınız enkazın belki de en büyük noktası bu çünkü Merkez Bankası, biliyorsunuz, yıllardır her sene yüzde 5 enflasyon hedefiyle başlıyor, iki ay sonra yüzde 20 oluyor; 30, 40, artık yukarıya doğru gidiyor. Sizin idarenizde bunun değişeceğini düşünüyorum, bu açıdan da bir anlamda heyetinizi de tebrik edeyim çünkü şu grafiğe sayı koymayarak bence güzel bir ihtiyatla hareket etmişsiniz. İnşallah sizin döneminizde öngörülen rakamlar ile gerçekleşen rakamlar uygun bir şekilde ilerler diye düşünüyorum.

Tekrar tebrik ediyorum, hayırlı olsun diyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Öztrak, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de Sayın Başkana başarılar diliyorum, sunumları için de çok teşekkür ediyorum.

Önce burada tartışılan bir konuya değinmek istiyorum. Bu “Enflasyon içeriden mi, dışarıdan mı; Hükûmetten mi, yoksa yurt dışından mı geliyor?” meselesine. Şimdi, bakın, Mart 2022’de gıda enflasyonuna bakıyorum, dünyada, bu, Rusya-Ukrayna savaşından sonra gıda enflasyonu zirve yapmış, Mart 2022’den bu yana da yüzde 24 düşmüş. Peki, aynı dönemde bizde gıda enflasyonu ne olmuş? Yüzde 116 artmış. Dolayısıyla bu, Türkiye’deki enflasyon öyle dışarıdan falan değil bal gibi içeriden, bal gibi yerli ve millî, yönetenlerin hatasının sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Şimdi, zaten dünyada enflasyonda ilk 5’teyiz Sudan ve Arjantin’le birlikte ve bizim son bir aydaki enflasyonumuz, dünyadaki 92 ülkenin yıllık enflasyonundan daha fazla. Yani, dolayısıyla çıkıp burada, şimdi “Bizdeki enflasyon dışarıdan.” demenin gerçekte hiçbir ilgisi, alakası yoktur.

Sayın Başkan, sunumunuz, tabii, oldukça teknik bir sunumdu ve orada bir konunun altını çizdiniz, bence “enflasyon-büyüme ödünleşmesi” konusunun altını çizdiniz. Tabii, bunun arkasında, enflasyon çok yüksekken enflasyonu düşürme sürecinin de bu ödünleşmenin çok yüksek olmadığını ama aşağıya doğru indikçe belli bir noktadan sonra bunun başlayacağını -yanlış anlamadıysam- söylediniz. Ama bakın, Türkiye çok uzun bir süredir “Faiz sebep, enflasyon sonuç.” denen bir argümanın arkasına takılıp gerçekten, dışarıda her türlü güveni, itibarı kaybeden bir süreci yaşadı. Kaç tane Merkez Bankası Başkanı görevden alındı, kaç tane Hazine ve Maliye Bakanı görevden alındı ve bugün geldiğimiz noktada, öyle görüyorum ki bu “Faiz sebep, enflasyon sonuç.” argümanından sanki vazgeçilmiş gibi. Eğer gerçekten vazgeçildiyse bunu yani yukarıyı, özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı, bu argümanın müellifi Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı ikna etmeyi kim başardı, bunu nasıl başardınız, bunu bize bir anlarsanız çok memnun olacağız. Ama şunu söyleyeyim: Tabii, bu, gerçekten başarılmadıysa, bir mayın orada sürekli duruyorsa, bu argümanla yeniden müdahale edilecekse seçimler öncesinde, bunun sonuçlarının ne olacağı konusunda da sizin değerlendirmenizi almak isterim.

İki: Şimdi, Merkez Bankasının kanununda “Merkez Bankasının merkezi Ankara’dadır.” yazar. Şu anda Merkez Bankasının İstanbul’a taşınan birimleri var ve bu çerçevede, gerçekten, kıyıma uğrayan çok değerli Merkez Bankası mensupları var, biraz önce bahsedildi. Dolayısıyla bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Son olarak, rezerv meselesi. 125,5 milyar dolarlık bir rezervden bahsediyorsunuz ama bunlar brüt rezerv. Swaplar hariç net rezervlere baktığımız zaman, buradaki açığımız artmaya devam ediyor ve yanlış hatırlıyorsam, swaplar hariç net rezervlerimiz yaklaşık 67 milyar dolar ve son bir hafta, on gün içinde de bu açığın 8 milyar dolar civarında arttığını hatırlıyorum. Bu net rezervlerin sizin için hiçbir anlamı yok mu ve swaplardaki bu artışla birlikte ortaya çıkan brüt rezerv artışının sürekliliği konusunu ya da verdiği güven konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Son olarak, kur korumalı mevduat, tamam, çözülüyor; nereye gidiyor, neden her ay ayda 11 milyar dolarlık bir döviz sistemi düzenlesin diye vermek zorunda kalıyorsunuz; bu konuda da bizi aydınlatırsanız çok teşekkür ederiz.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztrak, teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Çorabatır, buyurun lütfen.

SURURİ ÇORABATIR (Antalya) – Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Merkez Bankası Başkanım, çok değerli Komisyon üyelerimiz, çok değerli bürokratlarımız; ben de sizleri saygıyla selamlıyorum.

Biraz önce Merkez Bankası Başkanımızın sunumlarında gördüm, turizmle ilgili bir atıfta bulundu. Evet, Türkiye için turizm çok önemli bir sektör. Bundan dolayı söz almak istedim, söz verdiğiniz için de teşekkür ederim.

Sayın Merkez Bankası Başkanımızın özellikle turizm gelirleriyle ilgili tabloya koyduğu gelirler belli ve bunun yanında da söylediğiniz bir şey var Sayın Başkan: Hizmet giderlerinin, özellikle hizmet enflasyonunun normal mevcut enflasyonun çok daha üzerinde olduğu; biz bunu zaten turizmciler olarak yıllardır söylüyoruz. Ben hem turizmi temsil eden bir milletvekiliyim hem tarım sektörünü temsil eden bir milletvekiliyim hem de Türkiye'nin önemli bir sektörü olan tekstil sektörünü temsil eden bir milletvekiliyim, ondan dolayı da size bunu anlatmak istedim.

Biraz daha, böyle, akademik olarak değerlendirmeler yapıldı, çok değerli Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerimiz çok değerli fikirlerini söylediler. Ben biraz daha sahadan sektörlerden bahsetmek istiyorum. Biraz önce sevgili vekilimiz de söyledi, piyasada krediye ulaşmada herkes zorluk çekiyor, bunu biliyoruz; sizin de bir sıkılaştırma politikanız var. Seçici kredi sıkılaştırma talebindeki kastınız nedir, nereye kadar devam edecek piyasanın hareketlenmesi için? Biliyorsunuz bu hem üretimi hem büyümeyi etkileyecek bir faktör. Buradaki ticari kredilerden özellikle özel bankaların da TL bazında kredi vermeye başladıklarını söylediniz; daha yeni yeni olmaya başladı ama malumunuz, faiz artışlarından dolayı krediye ulaşmada zorlukla birlikte -krediyi kullanmadaki zorlukların- faiz oranlarının yüksek olduğundan dolayı bütün üreticilerimiz, tüm sektörler de bununla ilgili sıkıntı duyuyorlar. Tabii, bununla birlikte Sayın Komisyon Başkanımızın Bakanlığı döneminde Odalar ve Borsalar Birliğinde yaptığımız bir toplantıda teminat problemi olduğunu da orada sizinle tartışmıştık, size söylemişim hatırlarsanız. Tabii, bu kredilerin de teminatıyla ilgili, özellikle SPK değerlendirmeleriyle ilgili piyasada bir sıkışıklık var; bunun da çözülmesi lazım, anlatılması lazım. Kredi karşılığı teminatları söyledim. Döviz kredisini yurt dışıyla karşılaştırdığımızda bizdeki oranlar -biraz önce bir vekilimizin söylediği yani yurt dışındaki enflasyon rakamlarından, kredilerden ve kredi kartlarından bahsetti ama- ne yazık ki bizim burada kullandığımız döviz kredileri yurt dışıyla karşılaştırdığımızda -ki rekabete açık olan üç sektör için söylüyorum özellikle, diğer sanayi sektörleri de bunun için geçerli- çok daha yüksek. Biliyorsunuz, daha önce 3'lerle, 4'lerle kullanılırken şu anda uygulanan politikadan dolayı yüzde 11'ler, yüzde 12'ler, bazı özel bankalarda daha fazlasıyla zikrediliyor. Döviz kredisine biraz daha ulaşmada kolaylık çıkıyor ama ne yazık ki oranın da faiz oranı yüksek. Malumunuz, TL faizini de söyledim, TL faizi de çok yüksek.

Petrol fiyatlarından bahsettiniz; bu, üç sektörde çok önemli. Ulaşım, turizm sektörünü de çok önemli etkiliyor ama tarım ve tekstilde de özellikle nakliyenin üzerindeki yükü ve maliyet yükünü olumsuz etkileyecek ve petrol fiyatları da önümüzdeki günlerde daha da artmaya devam edecek gibi görüyorum.

Sayın Başkan, tabii, bu turizmdeki gelirlerimiz iyi olmakla birlikte sizden önceki Başkan Bey'in uyguladığı bir sistem vardı, 150 milyon TL'ye yakın bütün sektörlerle bir kredi paketi -iki yıl ödemesiz, on yıl vadeli- hazırlamışlardı. Zannedersem bunun 100 milyonluk dilimini bütün sektörler kullandı, 50 milyonluk diliminde turizmcilere ayrılan yatırım ve bizim en büyük şansımız ve rekabetimiz, iyi olan otellerimizin renovasyon kredisi... Bunu turizm sektöründen gelen talepler doğrultusunda size söylüyorum: Şu anda kullanılmıyor. Bununla ilgili çözüm noktası nedir ya da ne düşünüyorsunuz? Malumunuz, evvelsi gün bunların yanına gelen bir enflasyondan bahsediyoruz, hizmeti bahsettik ama enflasyon hakikaten TÜİK'in verilerinin dışında. Biraz önce sevgili vekillerim de söyledi, et fiyatlarından bahsediyorlar, süt ürünlerinden bahsediyorlar; ben turizmde bunu çok yakından

hissediyorum ama enerji, doğal gaz ve elektriğe yapılan zamlardan dolayı önümüzdeki günlerde -sizin de biraz önce tabloda gösterdiğiniz gibi- Mart ayına kadar sürecek hatta belki de daha uzun sürecek bir enflasyon artışı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SURURİ ÇORABATIR (Antalya) – Toparlıyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

SURURİ ÇORABATIR (Antalya) – Petrol fiyatlarının artışından dolayı da herhâlde bu sıkıntı devam edecek. Enerji ve doğal gaz hem tekstil sektörünü çok olumsuz etkileyecek hem diğer sektörleri. Önümüzdeki dönem de kış; tarımla ilgili olan, kapalı topraksız tarım yapan ve örtü altı tarım yapan yerlerde bu sorun olacaktır.

Tarım hakikaten çok önemli bir sektör. Tarım sektöründe de sadece kamu bankalarının, özellikle Ziraat Bankasının kullandığı sübvansiyon kredileri var. Malumunuz, biraz önce bahsettiğim faizlerdeki artış ne yazık ki çiftçinin üzerindeki sübvansiyon kredilerinin de üzerinde yüzde 100'e yakın bir artış gösteriyor. Bunlarla ilgili alacağınız tedbirler ne olacak?

Bir de konuşmalarınız ve sunumlarınız hep ülke içindeki tedbirlerle ilgili, önümüzdeki dönemde siz dünyayla ilgili olan gelişmeleri ne görüyorsunuz? Rusya-Ukrayna çatışması, bunun yanında Çin'in büyümesi, bizim özellikle tekstilde rekabetimizi kaybettiğimiz; Mısır, Pakistan, Hindistan'a kapattığımız o ülkelerin büyümeleriyle ilgili öngörünüz nedir, bizi nasıl etkileyecek?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Yeşil Sol Partiden Sayın Koçyiğit.

Buyurun lütfen.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bir kadın olarak sonlara doğru konuşuyoruz.

Öncelikle Sayın Başkan hoş geldiniz, siz de Merkez Bankasının değerli bürokratları; yeni dönem açısından da başarılar diliyorum. Mecliste en fazla kadın milletvekili temsil eden parti olarak da bir kadın Başkan görmekten memnuniyetimizi ayrıca ifade etmek istiyorum.

Şimdi, sunumunuz için teşekkürler. Tabii, şunu biliyoruz: Hiçbir zaman ekonomi dar anlamda bir paradan ya da ekonomik ilişkilerden aslında ibaret değil. Sonuçta arkasında aslında belirli grupların durduğu bir şeyden bahsediyoruz ve bugünkü kapitalist sistem içerisinde de aslında konuştuğumuz şeyin kendisi genel olarak sermaye gruplarının ve işte, sizin de ifade ettiğiniz “sürdürülebilir ekonomi” “öngörülebilirlik” gibi kavramlarla aslında daha ziyade bir kesimi ifade ediyoruz. Sizin yeni orta vadeli programınıza baktığımız zaman bir para sıkılaştırması yapıyorsunuz hem miktarsal hem seçici kredi uygulamasıyla ama şunu biliyorum; bölgedeydim ve gelmeden ticaret odasını da ziyaret etme imkânım oldu, genel olarak şöyle bir şey var: Sizin bu kredideki sıkılaştırmanız ya da seçici kredi uygulamasının örneğin bölge üzerinde çok ciddi olumsuz bir etkisi var çünkü çok uzun süredir aslında bir kredi genişlemesiyle Türkiye'deki üretimin devam ettiğini, neredeyse aslında üreticilerin ve sanayinin krediye bağımlı olarak yola devam ettiğini ve bu anlamıyla da bütün istihdamın ve yatırımın da bir kredi balonuna bağlı olduğunu biliyoruz. Şimdi, birdenbire sıkılaştırma politikalarına başladığınız zaman bölgede aslında gerçek anlamda çok zor koşullarda ve eşitsiz koşullarda bir şekilde yatırım yapan, ayakta durmaya çalışan, istihdam sağlayan iş insanları açısından, yatırım yapan işletmeler açısından ciddi bir finansal krizin olduğunu ve bunun aslında kısa ve orta vadede iflasları getirebileceğini öngörebilmek sanırım zor olmayacaktır. Bu anlamıyla buna yönelik bir önleminiz var mı? Örneğin

genel olarak bölge açısından şöyle bir şey var: Kalkınmada öncelikli bölgeler var fakat bu kalkınmada öncelikli bölgeler meselesinin de çok ezber bir yaklaşıma dayandığını görüyoruz çünkü burada bir ürün çeşitliliği, bölgesel bir farklılaşma, coğrafi bir farklılaşma, yerelin sosyolojisine, tarımına vesaire yani bütün oradaki koşullara bağlı bir farklılaşmanın olmadığını ve bu anlamıyla da sektörel bir destekleme olmadığı için de aslında üretimin artmadığını, istihdamın artmadığını görüyoruz. Örneğin bu anlamda ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Diğeri, şimdi sizin bu miktarsal ve genel olarak aslında para politikasındaki sıkılaştırma meselenizin şöyle bir şeye yol açma riski de var: En nihayetinde bu, uzun vadede işsizliği tetikleyebilir, istihdamı düşürebilir ve aslında bu yoksul sınıflar açısından yeni bir girdap demek. Buna yönelik, örneğin gerçek anlamda paydaşlarıyla beraber, işte -bu tabii ki tek başına sizin yapabileceğiniz bir şey değil ama- özellikle Hazine ve Maliye Bakanlığı ve diğer bakanlıklarla bu konuda alınmış bir önlem var mıdır? Çünkü birdenbire buraya bir geçiş yapıldı ve bunun ciddi bir şekilde sonuçlarını hep beraber göreceğiz.

Diğer bir şey, sürekli faiz oranlarının artması sonuçta -en nihayetinde- borçlanma maliyetlerini de arttıracak ve bu borçlanma maliyetlerinin artmasıyla beraber aslında faiz yükü artacak, doğasında da bu borç yükünü çevirmek, hem iç borç açısından hem dış borç açısından bu süreci çevirmenin kendisi çok daha maliyetli hâle gelecek ve bunun sonucunda da iki seçenek var. Yani ya “Borçları ödeyemiyoruz.” denilecek ya da yeniden bir parasallaştırmaya gidilecek ve para basılacak ama bu para basılma meselesinin de yeniden enflasyonu tetikleyeceği ve aslında bütün o borç yükünün dar sınıflara, yoksulların sırtına boca edileceği bir dönemi getirmek gibi bir riski var. Buna ilişkin önlemlerinizi nedir, onu sormak istiyorum. Ve en önemlisi, aslında bir servet transferi aracı olan kur korumalı mevduatla yani hepimizin vergileriyle, ödediğimiz vergilerle bir kısım döviz sahiplerine yani zenginlere biz bir servet transferi yapıyoruz. Yani yoksullar şu anda zenginler için çalışıyorlar ve bu kur korumalı mevduatın kendisi, bu sistemin kendisi Türkiye ekonomisi açısından da ciddi bir yük oluşturuyor, hazineye ciddi bir yük oluşturuyor ama en önemli yükü aslında yoksul sınıflara oluşturuyor. Ve ne yazık ki dövizdeki dengeyi sağlamak, kur artışlarını dengelemek için yapılan bu uygulamanın karşısında gerçekten dar gelir gruplarını koruyacak, onların gelir kaybını engelleyecek aslında hiçbir sosyal yaklaşımın ve hiçbir önlemin alınmadığını görüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Tamamlıyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayalım Sayın Koçyiğit.

Buyurun.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Tamam.

Oysaki kur korumalı mevduat sisteminin başından hiç olmaması gerekiyordu, burada da evet, çok itiraz edildi ama bütün bu itirazlara rağmen geçti ama her geçen gün maliyeti bütün bir topluma yöneliktir. Bu anlamıyla bu kur korumalı mevduat sistemini tasfiye etmek için kısa, orta ve uzun vadede bir planınız var mı?

Diğeri de Merkez Bankasının başındasınız; gerçekten zararın toplumsallaştırıldığı, kârın kişiselleştirildiği bu sisteme dair Merkez Bankasının bir para politikası olacak mı? Biliyorum, bire bir sizi ilgilendirmiyor ama artık bu sistemi Türkiye’nin geniş kesimleri ve yoksulları sürdürüyorlar. Bir yumurta 4 TL bu ülkede ve yoksullar çocuklarına artık yumurta yediremiyorlar. Bundan ne zaman vazgeçilecek?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Tanal, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Değerli Merkez Bankası Başkanımız gelirleri sayarken vergileri saydı. Vergilere baktığımız zaman Anayasa'mızın 73'üncü maddesinde der ki: "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli olması gerekir." Anayasa 73 böyle der. Şimdi, vergiye baktığımız zaman, şu anda sizlerin ve tüm arkadaşların masasında bulunan su var, fakir fukara da bu suyu içiyor, herkes su içiyor. Bu sudan vergi alınıyor, ekmekten vergi alınıyor ama biraz önce bahsettiğiniz kur korumalı mevduattan vergi alınıyor mu? O kadar kâr ediliyor, oradan vergi alınıyor mu, alınmıyor mu; onu sizden öğrenmek isteriz. İki: Borsada para kazanılıyor, buradan vergi alınıyor mu, alınmıyor mu; bunu öğrenmek isteriz. Kriptoda para kazanılıyor, buradan vergi alınıyor mu, alınmıyor mu; bunu öğrenmek isteriz.

Şimdi, hep "para politikası, para politikası" dediniz ama "para politikası" derken hukukun olmadığı yerde ekonomi olur mu? Ekonomi ne arar? Ekonomi güvenlik arar. Eğer bir ülkede hukuk güvenliği yoksa o ülkede enflasyon düşer mi? Yani korkak olan bir toplumda, korkulu olan bir toplumda, sürekli despotluğun yaratıldığı bir toplumda para o ülkeye gider mi? Paranın gitmediği bir ülkede yatırım olur mu? Yani para sadece dışarıdan gelme açısından değil, bizim yerli yatırımcılarımız da var çünkü yerli olan, Türk vatandaşı olan yatırımcımız da bir hukuk güvenliği olmayınca parasını yatırmıyor. Para sahipleri neye benzer? Şuna benzer: Yani bir güvercin eğer bir ağaca konacaksa çevresine bakar bir risk var mı, yok mu diye; ancak risk yoksa oraya konar, risk varsa konmaz oraya. Peki, biz baktığımız zaman ülkemiz Türkiye hukuk güvenliğinde kaçınıcı sırada dünyada ve Avrupa'da, düşünce ve ifade özgürlüğünde kaçınıcı sırada, demokrasinin kurum ve kurallarında kaçınıcı sırada? Böyle bir ülkede hukuk güvenliği sağlanmadan siz enflasyonu... Yani atbaşı "Efendim, hukuk güvenliği olmasa da biz ekonomiyi düzeltiriz." Böyle bir şey olabilir mi? Yani burada eğer gerçekten ülkede sadece hukuku bir tarafa atarak "Biz bu ekonomiyi düzeltiriz." denilirse bence bu, hayalden öteye gitmez. Yani hukuksuz bir ekonomi olmaz. Hukuk güvenliği olmadan... Yani burada bağımsız yargı varsa ülkede hukuk güvenliği olur. Bağımsız basın varsa bu ülkede güvenlik olur. Gerçekten sistem olarak, ülke olarak ve devlet olarak eğer biz bunları devlet yaşamında egemen kılmazsak valla enflasyon da düşmez faiz de düşmez dövizin artışı da düşmez. Keşke siz bu ülkede... Bilmiyorum, şimdi mesela Mayıs 2024'te Türkiye'de dolar veya euro tahmininiz kaç paraya yükselecek? "Mayıs" dediniz ya biraz önce, mayısta kaç para olacak veya nisanda ne kadar olacak; öngörünüz nedir? Burada aynı şekilde kur korumalı mevduat uygulaması ne zaman sona erecek yani bu ilelebet mi? Sizin bir öngörünüz mutlak surette vardır yani bu ne zaman sona ermeli?

Aynı şekilde, "Döviz gelsin, yabancılara konut satılıyor." Şimdi, bakın, İranlıların Avrupa ülkelerine yatırım yapmasına izin verilmiyor; Türkiye'de kalkıyor konut alınıyor, konut alındıktan sonra Türk pasaportu alınıyor, Türk pasaportu üzerinde İranlılar Avrupa'da yatırım yapıyor. Peki, döviz nedeniyle konutların bu şekilde satılması Türkiye'de ne kaos yaratıyor? Bir, kira paralarının artması; iki, vatandaşlarımızın konut fiyatlarının yükselmesi; bu bir kaos yaratıyor. Para politikasının nihayet siz başında oturuyorsunuz yani bundan, bu yabancılara mülk satışından ne zaman vazgeçilecek? Burada İranlı bir vatandaş yurt dışında bunu yaparken ancak bizim Türk pasaportumuzu aracı olarak kullanarak bunu yapıyor.

Şu anda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında net döviz pozisyonumuz ne kadardır? Biraz önce Sayın Faik Bey net olarak onu sordu zaten. Şu anda hâlen Merkez Bankası çalışanları içerisinde çift maaşlı olan kimse var mı, onu da sormak istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Son sorum Sayın Başkanım. Bitiriyorum, özür diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun lütfen.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Şimdi dünyada hangi ülkede...

Değerli Başkanım, korku olan bir toplumda, korku salınan bir toplumda ekonomisi düzelen bir ülke var mı, yok mu? Telefonla vatandaş konuşuyor, diyor ki: “Ya telefonumuz dinleniyor.” Böyle bir toplumda enflasyon düşer mi, dolar düşer mi, ekonomi düzeler mi? Benim sizden istirhamım, mademki iktidar milletvekili arkadaşlarımız, herkes destek veriyor, destek veriyorsa gelin o zaman arkadaşlar, hepimiz bu ülkenin vatandaşlarıyız, hep birlikte bu ülkede hukuk güvenliğini sağlayalım. Hukuk güvenliği olmadan ekonomi düzelmez. Hukuk güvenliğinin içerisinde demokraside 1’inci sırada gelmeliyiz, insan haklarında 1’inci sırada gelmeliyiz; bağımsız, tarafsız medyada, tarafsız, bağımsız yargıda 1’inci sırada gelmeliyiz; hukuk güvenliğinde, hukuk devletinde 1’inci sırada gelmeliyiz.

Eğer biz bu araçları güçlendirmezsek, yok efendim, siz Değerli Başkanı Amerika’dan değil uzaydan da getirseniz bu ülke düzelmez.

Teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Gürer, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkürler Başkan.

Öncelikle ben de Sayın Başkana hem bir kadın olması hem de meslektaşı olarak başarılar diliyorum.

2014 yılında Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi kurulmuştu, 2016 yılında da Sekreteryası Merkez Bankasına devredilmişti. O günden bu yana bu düzenlemelerin içinde Merkez Bankası yer alıyor. Şimdi Sayın Cumhurbaşkanını fahiş fiyatla mücadele edileceğini sık sık söylüyor. Geçtiğimiz yıl ekim döneminde mazot 18-20 lira aralığındayken bugün 40 liraya geldi; gübre de -DAP gübre- şubat ayında 9.450 lirayken bugün 20 bin liraya geldi. Bunlar birer fahiş fiyat mıdır? Bunlarla ilgili ne yapıldı? Çünkü tarımsal girdilerin tamamındaki fiyat artışları devam ediyor.

Bu arada, çok ilginçtir, TÜVTÜRK diye muayene istasyonları var, burayla ilgili de belirleyici kamu. Bakınız, 2021 yılında traktörün muayene ücreti 189 liraydı, 2022 yılında 258 lira oldu, şu anda 575 liraya yapılıyor. Binek otomobillerde ise 2021 yılında 372 liraydı, 2022’de 507 lira oldu, şu anda 1.130 liraya çıktı. Topu topu beş dakikalık muayene ücretinin yüzde 100 artmasını gerektiren ne var? Öncelikle bu bağlamda yapılan işlemlerdeki fiyat istikrarsızlığı çiftçinin maliyetini artırıyor ama maliyet artarken taban fiyatta bu dönemde uygulamaya konulan politika gereği düşük uygulamaya gidildi. Örneğin, mısırın geçen yılki taban fiyatı 5 lira 70 kuruşken bu yıl 6 lira verilerek yüzde 5’lik bir taban fiyat artışı gerçekleşti. Hâlâ ayçiçeekte taban fiyat yok, şeker pancarında taban fiyat yok; bu, çiftçiyi kaygılandırıyor. Taban fiyatlarının düşük tutulacağı izlenimi çiftçinin genel kanısı ve ekmekten korkuyorlar. 499 milyar lira çiftçinin kredi borcu var. Bu kredi borcu genelde geçtiğimiz dönemlerde kredi faizinin düşüklüğünden de faydalanılarak döngü olarak devam ediyordu. Görülen o ki bugünkü süreçte yalnızca o değil bireysel kredi ve bireysel kredi kartı borcu da 2 trilyon 400 milyar lirayı

bulmuş durumda. Bunların döngüsünü birden çok kart kullanarak sürdürenlerin artan faizler ve krediye erişimdeki sorunlarıyla önemli bir travma da yaşanacak yani alana gittiğimiz zaman esnafın artık kredi alamadığını, bu nedenle, krediye erişimdeki sorun nedeniyle bazı esnafın borcunu ödemediği için vergi borçları da dâhil icralık olduklarını görüyoruz. 21 milyon 800 bin kişi de şu anda icra dosyası bulunan noktaya erdi. İşin ilginç 11 milyon kişinin bu Meclis kararıyla borcu silinmişti, bu yıl için 10 milyonun üstünde yeni icra dosyası geldi. Bu uygulamaların yaratacağı olumsuzluklar yoksulluğu artırıyor, boşanmaları artırıyor, intiharları tetikliyor; madde bağımlılığı köylere kadar inmiş durumda. Ekonomideki bu gidişte bu sıkılaştırmanın da yarattığı yeni sorunlar da var. Bunlarla nasıl mücadele edeceksiniz?

Ayrıca, Cumhurbaşkanı sık sık “Türk lirasıyla ticareti geliştireceğiz.” diyordu, biraz evvel sayın vekil de bir ifade kullandı; şu anda kaç ülkeyle yerli para üzerinden ticari ilişki sürdürüyoruz? Girdi maliyetlerinin önümüzdeki süreçte artmasıyla çiftçiliğin giderek daha da zorlaşmasının yanında 2023 yılında hayvan ithalatının sona ereceğini bir önceki dönemin Bakanı açıklamıştı ama bakıyoruz ki hayvan ithalatı da giderek artıyor ve kaynakların önemli bölümü de yurt dışına gönderiliyor. Yani Türkiye, mercimeği Kanada’dan, buğdayı Ukrayna’dan, ayçiçek yağını Ukrayna’dan, Rusya’dan ya da Brezilya’dan, Bosna’dan da hayvan almaya neden muhtaç duruma düşürülüyor da bunlarla ilgili bir politika geliştirilmiyor? Şu anda Türkiye’nin ekimden uzaklaşan 5 milyon hektar tarım arazisi ekilse yurt dışına döviz gidişinin önemli ölçüde önüne geçilecek.

Merkez Bankasının bakanların da oluşturduğu gıda ve tarımsal ürün fiyatını izlemeyle ilgili kurulda ne yaptığını açıkçası merak ediyorum çünkü raftaki ürün her gün artıyor. Artık simitle, suyla hesap yaparsak asgari ücretlinin yaşayamaz boyuta geldiği bir konumdayız. Bu istikrar ne zaman sağlanacak? Fiyatlar ne zaman dengeye gelecek? Alım gücü ne zaman olacak?

Kıtlık tanımını yaparken sıkça kullandığım bir ifadeyi de yinelemek isterim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Cebinizdeki para raftaki ürünü almanıza yetmiyorsa o da dolaylı bir kıtlıktır. Onun için şu anda çocuklar okula aç gidiyor. Et ve sütün, sütten mamul ürünlerin fiyatlarındaki artış ne yazık ki yoksullaşan hanelerin bu ürünlere erişiminin de önünü kesiyor. Bunlarla ilgili geliştirdiğiniz politikalar nedir diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Başkanımız, sunumunuzda “Parasal sıkılaştırma süreci bütünsel bir anlayışla güçlendirilmektedir.” demiştiniz, burada da miktarsal sıkılaştırmadan ve seçici kredi sıkılaştırmasından bahsetmişsiniz. Burada seçici kredi sıkılaştırmasından kastınız sunumunuzdan anladığım kadarıyla bireysel kredilerdeki sıkılaştırma mı? Yani burada seçici davranacaksınız ve burada bireysel kredilerde sıkılaştırmaya mı gideceksiniz? Esasına bakılırsa kredi sıkılaştırması olmaya başlamış yani baktığımız zaman bankalardaki mevduat son bir hafta içerisinde 137 milyar lira artışla 13,3 trilyon liraya ulaşmış, kredi stoku 81,8 milyarlık artışla 10,59 trilyon liraya ulaşmış. Mevduatın krediye dönüşüm oranı yüzde 79,2’ye düşmüş yani kredi stokundaki artış hızı yavaşlamış. Ancak burada, tüketici kredisi faiz oranının aylık yüzde 5’lere, yıllık yüzde 60’lara çıkmasına rağmen bireysel kredilerin hâlen artmaya devam ettiğini görmekteyiz. Burada özellikle kredi kartı borç bakiyelerinde korkunç bir artış var. Yılbaşından

itibaren yurttaşların kredi kartı borç bakiyesinin yüzde 109,2’lik bir oranda artarak 949 milyar liraya yükseldiğini görmekteyiz yani burada vatandaşın geliri yetmiyor, yüksek faiz oranlarına rağmen kredi kartı kullanımı artmaya devam ediyor.

Burada artan bir diğer şey de şu: Faiz yükünün çok ciddi şekilde arttığını görmekteyiz. Vatandaşın bireysel kredi borçları ve kredi kartı borç bakiyeleri için ocak-ağustos döneminde ödediği faiz geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 82 oranında artışla 205 milyar liraya kadar çıkmış durumda. Bu faiz yükü, faiz oranlarındaki artış nedeniyle önümüzdeki aylarda daha da fazla artacak. Kredi sıkılaştırmada hedefiniz ile şu an yaşanan arasında, realite arasında bir çelişki yok mu diye sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırlıoğlu, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekillerimiz, Komisyon ve Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşıladım.

Şimdi, Sayın Akay’ın ve Sayın Ocaklı’nın birer ilaveleri var, onları hemen alacağız.

Biliyorsunuz, burada kanunlardaki gibi soru-cevap yok fakat sizin de söz talebinizi karşılayıp tamamlıyorum.

Buyurun Sayın Akay.

Bir dakika süreniz var.

CEVDET AKAY (Karabük) – Sayın Başkan, ihracatı artırıcı, istihdamı artırıcı, yatırımı artırıcı projelere önem verdiğinizi biliyoruz; bu doğrultuda da Merkez Bankası politikalarını uyguluyorsunuz. Bu açıdan da kredi politikanızla ilgili bir uygulamanız var: Yatırım Taahhütlü Avans Kredileri. Gerçekten güzel bir uygulama. Bu uygulama çerçevesinde merak ettiğimiz bazı hususlar var. Bu kredilerden yararlanan firmalar hangileridir? Bu yatırımların tamamlanma oranı ne kadardır? Biliyorsunuz, bunlar yatırım teşvik belgesine bağlı, Resmî Gazete’de de yayınlanıyor. Bu konuyla ilgili bize gerekli açıklamaları yapabilirseniz çok seviniriz.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Akay, teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Sayın Başkan, 2024-2027 dönemine ilişkin Orta Vadeli Program’a göre vergi gelirlerinin millî gelire oranı 2022 yılında yüzde 15,9 iken 2023 yılında gerçekleşme tahmini yüzde 17 oldu. 2023 yılındaki artışın en büyük nedenleri elbetteki ek motorlu taşıtlar vergisi ile kurumlar vergisindeki oranın artışından oldu. Vergi gelirlerinin millî gelire oranı 2024 yılında yüzde 18,2 olarak öngörülmüş; bunun anlamı 2024 yılında vergi yükünün artacağı, vatandaşın 2023’e göre daha çok vergi ödeyeceği şeklindedir. Buna göre Merkez Bankasının para politikasını Hazine ve Maliye Bakanlığının vergi politikasıyla destekleyeceği anlaşılıyor. Vergi yükündeki artış hangi vergilerle olacaktır veya yeni vergiler mi gelecektir? Ayrıca, yerel seçimlerden sonra oluşacak olan ek vergiler, vergi yükündeki artış Merkez Bankasının belirlediği para politikasında değişikliğe yol açacak mıdır?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ocaklı, teşekkür ediyorum.

Şimdi de görüş, eleştiri ve sorulara cevap vermek üzere Sayın Merkez Bankası Başkanı Erkan’a söz veriyorum.

Süreniz on dakikadır Sayın Erkan.

Buyurun lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve basın mensupları; öncelikle içinde hem deneyimli milletvekillerimiz ve aynı zamanda da çok değerli bürokrat ve akademisyenlerimiz var. Birikim ve tecrübelerinizi yapıcı bir şekilde bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ediyorum. Görüş ve önerilerde TCMB hepimizin kurumu, fiyat istikrarı hepimizin hedefi, tüm ülkenin; o bakımdan da iktidar-muhalefet ayrımı olmaz bizim gözümüzde.

Öncelikle, teşekkürlerimi sunmak isterim.

Sorulara gelirken bazı sorularda tekrarlar vardı, bazıları da sayın milletvekillerimizin kendi, bire bir sordukları sorulardı. Eğer müsaade ederseniz ana başlıklardan başlayıp daha sonra, kalan vakitte de diğer, özel sorulara da geçmek isterim.

Öncelikle insan kaynağı çünkü her şeyin başı insan, insan gücü ve meslek arkadaşlarımız. Sayın Milletvekili Ümit Özlale de bahsetti insan gücünden. İnsan kaynakları konuları başta olmak üzere kurumsal herhangi bir konuda aksama sinyali görüyorsam içtenlikle ve yapıcı biçimde ilgileniyorum kişi bazında. Özür gerekirse özür, takdir gerekirse takdir, liderliğin en önemli kısmı, insan olmadan kurumlar olmaz. Yine, bu vesileyle ifade etmek isterim ki Merkez Bankasında nitelikli, liyakatli, aidiyet duygusu yüksek, özverili bir insan kaynağının bulunduğu memnuniyetle ve gururla tanıklık ediyorum. Benimle birlikte bulunan bütün çalışma arkadaşlarım ve daha fazlası sabah uçlere, dörtlere kadar her gün yılmadan, hafta sonları dâhil çalışan insanlardır. Bana bu yönde bir açıklama yapma fırsatı verdiğiniz için de size çok teşekkür ediyorum.

KKM'ye gelirse... Sayın milletvekillerimiz, Sayın Türeli, Sayın Ocaklı, Sayın Özlale, Sayın Akay, Sayın Gürban, Sayın Arı ve Sayın Ağbaba; hepinizin bu konuda değişik şekilde sorularınız oldu, izin verirsiniz genel bir cevap vermek isteriz, gerekirse daha da detaya gireriz. 2022 yılı bilançosu kesinleştiği için net bir rakam vermemiz doğru, 2022 yılında TCMB tarafından KKM uygulaması çerçevesinde -sizler de zikrettiniz- yaklaşık 70 milyar TL ödeme yapılmıştır, Hazine'de bu rakam yaklaşık 90 milyar TL. 2023 yılı için ödeme miktarı, gerekli denetimlerden geçen bilanço açıklandığında en sağlıklı şekilde yapılmış olacaktır. KKM için yapılan işlem bir ödeme işlemi olup TCMB'nin bunun gibi onlarca gelir ve gider kalemi vardır. Takdir edersiniz ki gelir tablosu işlemlerinin net bakiyeleri ancak yıl sonunda bilanço çıkarıldığında ortaya çıkar. Yıl sonunda gelir tablosundaki tüm kalemler karşılıklı olarak çalıştırılıp buradaki artı ve eksi bakiyeler bilanço'ya aktarıldığında KKM için ne kadar ödediğimiz net olarak ortaya çıkar ve bilanço'da da gelir tablosunda da gösterilecektir. Bu nedenle, KKM için yapılan ödemelerin bilanço kesinleşmeden, hele de bu kadar titiz ve rakamlar üzerinde çokça duran bir TCMB kurumu için denetim süreçleri tamamlanmadan açıklanması prensipte doğru değildir. Ancak KKM maliyetinin siz Sayın Komisyon üyelerimiz, sayın milletvekillerimiz ve kamuoyu tarafından merak edildiğini de biliyoruz. Kamuoyunu ve Komisyonu daha fazla yormamak adına, her ne kadar rahat ve uygun hissetsem de prensibin dışına çıkarak ilk altı ay için bir çalışma yaptık, kendi iç denetimlerimizden geçirdik fakat bağlayıcı olmayan rakamlardır. Dediğim gibi, bunlar pek çok kalemleri olan rakamlar. Dolayısıyla bunlar mevzuat gereği, kanun gereği, hele de dünyada eş benzeri az görülen ya da görülmeyen, her gün analitik bilançosu açıklanan bir TCMB'nin şeffaflığının sorgulanmasına yol açacak bir husus olmamalıdır ama dediğim gibi; bu prensibin dışına çıkarak, sizlere, Meclisimize ve kamuoyuna saygımızdan dolayı 2023 yılının ilk yarısında -yine bağlayıcı olmayacak şekilde- verebileceğimiz rakamlar şunlar: TCMB tarafından ödenen KKM desteği yaklaşık 90 milyar

TL, Hazine tarafında da bu 60 milyar TL. Dolayısıyla Hazine bize temmuz ayında aktarıldığı için bu da bizden çıkacak bir ödemedir. Bu rakamların bağlayıcı olmadığını hatırlatmak isterim. Prensip gereği de bundan sonraki ricam...

MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ (Batman) – Bağlayıcı olmamasından kastınız nedir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kesinleşmedi bilançosu.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Kesinleşmedi, denetimler yapılmadı Sayın Milletvekilim. Dolayısıyla, biz prensibin dışına çıkarak, mevzuatın dışına çıkarak Meclise ve sizlere saygımızdan dolayı ilk altı ayı ekstra, ayrı bir çalışmayla kendi içimizde yaptık ama denetimler yapılmadı.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, konuyla ilgili olduğu için bir şey ekleyebilir miyim insicamınızı bozmadan.

Mesela, kamuoyunda da var -bilanço içinde diğer kalem, gelir-gider tablosu- o rakamı tahmini olarak alanlar da var. Bu anlamda, eğer bilanço açıklanıyorsa burada bir kalem vardır, o kalemden siz şey yapmasanız da kamuoyu izleyebilmeli.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Türelî.

Sayın Erkan, devam edin lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Teşekkür ederim.

KKM'yle ilgili stratejimizle alakalı da sorular oldu. Yaptığımız düzenlemeler... Şimdi, bunu anlatırken bir de Sayın Milletvekilimiz Aşkın Türelî'nin sorduğu soruyu da aynı zamanda cevaplamak isterim. Faizleri biraz değiştirerek söyleyebilirim. Kusura bakmayın, epey not aldım şimdi. “Kademeleri neye göre seçiyorsunuz? 650'yle başladınız, sonra daha değişik rakamlar geldi. Bunlar neye göre, rastgele mi değil mi; anlatabilir misiniz?” diye sormuştunuz. Şimdi, bunların hepsi bağlantılı. Elimizde bir makroihtiyati çerçeve var 100 küsur düzenlemenin olduğu ve ben buna enflasyon raporunda bir “hediye” dedim, ironi olarak da kullanmadım. Neden hediye? Çünkü bunu sadeleştirme ve normalleşme sürecinde normalde elde edemeyeceğimiz, bir merkezin elde edemeyeceği veriler bizim optimizasyonumuzu, aslında, elimizi rahatlatan şeyler. Özellikle de mesela seçici kredi sınırlamalarının var olmuş olması ve bizim bunu sadeleştirirken faiz oranlarını buna göre ayarlayabiliyor olmamız aslında bu bakımdan bir fırsat. Şimdi, ben göreve yeni başladığımda politika faizi 8,5, mevduat faizlerine baktığınız zaman, yüzde 48'leri aşan ve yukarıya giden bir mevduat faizi söz konusuydu göreve yeni geldiğimde; kredi tarafına baktığınızda da bunun çok altında, 20-25'lerde kredi oranları vardı. Yirmi iki senedir bankacılık yapmış biri olarak ve Amerikan devletiyle birlikte de bankaların stres testlerini yapmış biri olarak bankacılıkta kredi mekanizmasının durması ve bunun uzun vadeli sekteye uğraması geri dönüştürülmesi zor bir döneme girer. Dolayısıyla mayıs ayından hazirana geçerken böyle durağan bir görüntüyü gördüğümüz zaman yapılması gereken, aynı zamanda da -siz tezinizden bahsettiniz, benimki de risk yönetimi üstüneydi finansal kuruluşlarda- risk yönetimi açısından düşünüldüğünde hem toplumun refahı için hem millet hem finansal kuruluşlar hem finansal olmayan kuruluşlar için hem de bankacılık sektörü için kademeli gitmek önemlidir. Biz 8,5'tan 15'e çıktığımızda aynı zamanda da mevduat faizlerinde... Çünkü onun 48'e çıkmasının nedeni yapılan düzenlemelerin çok kısıtlayıcı olmasıydı, aynı mevduatta bankalar yarışıyordu, iyi bir piyasa aktarımı yoktu; o nedenle, bizim, oradaki aşağıya çekmemizle kredi mekanizması açılmaya başladı. Daha sonra, birbiriyle uyumlu hâle gelen kredi ve mevduat faizlerini attığımız adımlarla önce KKM'den TL'ye geçiş... Bu, KKM'den çıkış düzenlemesi değil. Sayın Öztrak'la biz uçakta denk geldik, kendisi “çıkış” dedi, ben de “Lütfen, istirham

ederim, ‘geçiş’i kullanalım.” dedim. Çünkü neden? Bizim düzenlememiz çıkış düzenlemesi değil, Türk lirası mevduatını enflasyona karşı cazip hâle getirebilecek, enflasyonun üstüne değil enflasyona karşı cazip hâle getirebilecek, milletimize bir fırsat sunabilecek bir enstrümana çevirmek. Bu düzenlemeyi yaptığımız an zaten 17,5’tan 25’e çıkan bir faiz artırımına gittik aynı eş güdümlü olarak. Dolayısıyla attığımız adımlar aslında düzenlemelerde attığımız adımlarla çok senkronize bir şekilde, eş güdümlü olarak devam etmektedir. KKM’de de bizim önceliğimiz enflasyon, fiyat istikrarı; aynı zamanda da rezervlerimizin güçlenmesi önemlidir. Dolayısıyla, biz rezervlerimiz güçlendikçe ve TL enstrümanları çoğaldıkça...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Vaktimiz bitiyor ama epey sorumuz var Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Devam edin, buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Yapısal reformlar çerçevesinde de “Gayrimenkulle alakalı projeler var mı?” diye sormuştunuz Sayın Gürban. Yapısal reformlar çerçevesinde OVP’de koyduğumuz yapısal reformlara hızla çalışmaya başladık çünkü o sektörlerin menkul kıymetleştirilmesi zaman alacak işler ve altyapı isteyen işler. Dolayısıyla, var olan altyapıları anlayıp inceleyip onun üstüne gerekli de inşa edip TL enstrümanlarını derinleştirmek ve daha da çeşitlendirerek Türk lirasının hacmini artırmaktır amacımız. Bunlar oldukça da KKM’den geçiş daha sağlıklı olur.

İyi de haber verelim; son dört haftada hem şimdi aylık enflasyondan gelen verilerle -PPK de bahsettiğimiz gibi- aylık enflasyonda ve aylık enflasyon ana eğiliminde düşüşlerin başladığını görmekteyiz. Bununla birlikte, güven ve istikrar ortamını ekonomik ekip olarak karşıladıkça da yarattıkça da KKM’de gerileme varken rezervlerde artış, TL mevduata geçiş daha da fazla bir şekilde ve aynı zamanda da yabancı para (YP) döviz mevduatlarında düşüş var. Bu çok iyi bir gelişme, bunun devamı için ne gerekiyorsa yapmaya devam edeceğiz. KKM’den çıkışı da zaman içerisinde, sakin, kararlı bir şekilde, rezervler güçlendikçe, TL enstrümanları geliştirdikçe dengeli bir şekilde yapacağız ve stratejimizi de hazırladık.

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Öngörebildiğiniz bir tarih var mı?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Kaç yıl sonra çıkacağız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri... Şöyle...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Kaç yıl sonra çıkacağız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, şöyle: Burada sizler sözlerinizi ifade ettiniz, sorularınızı sordunuz; şimdi de Sayın Başkan kendi zaviyesinden ve mevzuatsal olarak da Merkez Bankasının kullanmak zorunda olduğu iletişim dili noktasında ifadelerde bulunuyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Bir şey demedim Sayın Başkan, saygı duyuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir bitirsin Sayın Başkan konuşmasını, sonra gerekirse, çok ihtiyaç olursa o zaman bir değerlendirme yapacağım.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Erkan, buyurun lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Tamam, teşekkürler.

Bu arada, sağ olun, bana vakit veriyorsunuz arada sayfaları ayarlamak için.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Tabii, biz de bilgilenmek istiyoruz, öğrenmek istiyoruz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Bu arada, cevaplayamadığımız sorular olursa sizleri, hepinizi ya da ilgili olan insanları, milletvekillerimizi TCMB’ye davet etmek isterim, bir arada görüşmek çok isterim. Sorularınızı...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yazılı cevap verin eğer zamanınız yetmiyorsa.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Tabii ki yazılı mevzuat gereği cevaplarınızı da iletacağız ama ben devam edeyim hızlıca.

Kura müdahaleyle alakalı sorularımız vardı. Kuru tutma gibi bir niyetimiz olsaydı göreve geldiğimizden sonra gördüğümüz kur artışları yaşanmazdı. Merkez Bankası kurların düzeyini ya da yönünü belirleme amaçlı döviz alım ya da satım işlemleri kesinlikle yapmamaktadır. Bizim kur hedefimiz yok, kur projeksiyonumuz yok. Kur da özellikle de şu an FX piyasasında bazı limitler olduğundan dolayı “right way” “wrong way” limitler “derivative” limitler vesaire olduğundan dolayı Türk lirası FX piyasasında bazı zamanlarda sığ, çok düşük miktartlı hacimlerle, 10 milyon dolarla, 5 milyon dolarla kura atak yapma durumları oluşabiliyor. Dünyadaki her merkez bankasının görev alanında olduğu gibi TCMB de böyle sığ bir ortam oluştuğu zaman gerekli likiditeyi sağlamak için piyasaya girer fakat bu minimaldir göreve geldiğimizden beri; bir. İkincisi: Hazine protokolünü kullanmıyoruz. Bunun altında 2/a diye gireyim, 2/a: “Neden o zaman döviz alım satımları yapıyor TCMB?” sorusunu sorarsanız... Bir: KKM’de vade dönüşleri olduğu zaman ki bu cüzi rakamlarda ama yabancı paraya geçen olduğunda düzenlemelerden evvel -biz ağustosun sonunda getirdik TL’yi enflasyona karşı cazip kılacak düzenlemeyi- bunun öncesinde KKM dönüşleri olduğu zaman, birde anlattığım nedenlerden dolayı oradaki likiditeyi TCMB’nin sağlaması gerekir. Bu likiditeyi de şeffaf olmak adına bankalara doğrudan satışla gerçekleştirilmekteyiz, hazine protokolünü kullanmıyoruz. İki: Yüzde 40 ihracat bedeli, bunun yüzde 70’e varan versiyonları da vardı, sadeleştirme üzerinden onları kaldırdık ihracatçıya yardımcı olmak için. Yüzde 40 ihracat bedeline geldiğimiz zaman, şimdi, ihracatçı 100 dolar ihracat yaptığı zaman -siz benden daha iyi biliyorsunuz- 40 dolarını TCMB’ye getiriyor, ondan sonra ertesi gün de dönüyor, diyor ki: “Benim ithalat yapmam lazım, bana geri sat.” Şimdi, bizim orada alım satımlarda tekrardan bir söz konusu. Siz kim net ihracatçı, ne kadar net ihracatçı, hepsini benden daha iyi biliyorsunuz, bu rakamları bu ekonomide yaşadınız. Dolayısıyla buradaki rakamlar büyük resme bakıldığı zaman düşük rakamlar ve de bizim kura müdahalemiz sadece normal, dünyadaki bütün küresel merkez bankalarının yaptığı gibi bir spekülâtif atak söz konusu olduğu zaman aşırı oynaklığı engellemek adına yapılır ve bu da geldiğimizden beri minimal seviyededir; bu böyle.

Şimdi, bununla ilintili bir konu var, epeydir de tartışıldı 128 milyar dolar benden önceki dönem...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Nerede hakikaten bu 128 milyar dolar?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI DR. HAFİZE GAYE ERKAN – Şimdi, o dönemde TCMB ile Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında yapılan bir protokol var, yapılan işlemin mevzuatsal dayanağı var. Geçmişe bakıp incelediğimde, maalesef, sanki -beni üzen noktayı paylaşmak isterim, istihdam etmek isterim izninizle- TCMB’deki döviz rezervleri gizli saklı bir şekilde belirli kurumlara veya kişilere aktarılmış gibi bir anlayış var. Türkiye, ciddi bir bürokratik geçmiş, geleneği olan, kurumları olan bir ülkedir. Böyle bir ülkede, iletişim ve bilgi teknolojilerinin bu kadar geliştiği bir çağda, Merkez Bankası gibi dünyaya açık bir kurumda “Rezervler ne oldu?” şeklinde bir tartışmayı kurumumuza da Türkiye’ye de yakıştıramam Türkiye’nin bir evladı olarak.

İki: Şimdi ben teknik olarak cevaplamak isterim çünkü teknokrat olarak yapabileceğim budur. 2020 yılında 2017 yılına kıyasla reel... Özellikle pandemi dönemlerinden başlayayım ben, tüm dünyadaki merkez bankaları birçok geleneksel olmayan politika araçları kullandılar. Bu dönemdeki uygulamada piyasaya döviz likiditesi sağlanarak Türkiye'ye yönelik negatife dönen sermaye akımlarının etkisiyle oluşabilecek sağlıklı fiyatlamaların ve kur oynaklığının enflasyona etkisinin önüne geçilmeye çalışılmış. 2020 yılında 2017 yılına kıyasla reel sektör yabancı para pozisyonu yaklaşık 60 milyar dolar iyileşirken hane halkı döviz mevduatı yaklaşık 50 milyar dolar artmıştır. Yine aynı dönemde yurt dışı yerleşiklerin portföyü azalmıştır ve 2019 yılı haricinde cari açık verilmiştir. Tüm bu gelişmelerin TCMB pozisyonunda yansımaları görülmüştür ve de bu mevzuatsal şekilde yapılmıştır bakıldığında. Bunun matematiği net bir şekilde açıktır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Cevabı olmadı ki, ben anlamadım ki 128 milyar; cevabı olmadı.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Şimdi, sonuç olarak...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, Sayın Başkan dinleyelim lütfen.

Buyurun lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Sonuç olarak, rezerv, kur dalgalanmalarına karşı müdahale amacıyla tutulur. Bu müdahalelerin boyutu ve zamanlaması tartışılabilir; doğrusunuz, tartışılabilir.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – İşte ben köprüye astım “128 milyar dolar nerede?” diye.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Yalnız teknik izahatı vardır, bariz Sayın Milletvekilim, rakamlar tutuyor çünkü.

Bahsi geçen dönemki hareketlerin verimliliği ve etkinliği konularında da farklı görüşler olabilir; şu anki politikamız, rezerv politikamız farklı. TCMB'nin rezervlerini ne zaman kullandığı ve döviz likiditesinin ne tarafa doğru gittiği açıklanan resmî istatistikler ve TCMB analitik bilançosunda her zaman takip edilmekte, hatta sosyal medyada da bunlar anbean gayet güzel analizlerle de yansıtılmakta.

İzin verirsiniz başka sorular vardı... Sayın Milletvekili Cavit Arı, Sayın Milletvekilimiz Mehmet Mustafa Gürban ve birkaç kişi daha sordu da özür dilerim, hepsini yazamadım.

“Kararlar nasıl alınıyor?” Sayın Cumhurbaşkanımızın duruşuyla alakalı... Gene ben Sayın Milletvekili Ümit Özlele'nin insan gücü konusuna geri dönmek istiyorum, benim de hassasiyetim olduğu bir konudur. Merkez Bankamızda Türkiye'nin belki de en iyi ekonomistleri, en iyi istatistikçileri, modelleme ve optimizasyon uzmanları, makroekonomi ve finans uzmanları çalışmaktadır. Öncelikle mevcut ekonomik durum tüm parametreleriyle incelenmekte, fiyat hareketlerindeki eğilimler nedenleriyle birlikte analiz edilmekte -finansal piyasalar ve özellikle bankacılık sisteminin stres testlerini de yaptık, onları da anbean kademeli gitmemizin nedeni odur, onunla ilgili de bir soru vardı- bankacılık sisteminin gerek ve gerekçeleri dikkate alınmakta, Hükümetin makromali perspektif ve maliye politikası uygulamaları göz önünde bulundurulmakta ve bütün bunlardan sonra hedeflediğimiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, son defa süre uzatımı yapacağım, geri kalanlara lütfen yazılı cevap veriniz. İlave beş dakika, bir daha artırmayacağım, toparlayın lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Peki, tamam, teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, üç saattir buradayız, sorular da soruldu, biraz daha uzatabilirsanız memnun oluruz, cevapları alalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun...

Cevap veriyor.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır, hayır yani sürede de lütfen esnek olun ki cevapları alalım, böylece çok arkadaşımız konuşuyor...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, biz, biliyorsunuz, bütün meramımızı iki dakikada izah etmeye alışmışız.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Çok soru var da onun için Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamam. Uzattıkça şey de uzuyor, ona göre Sayın Başkan da süreyi daha verimli kullanabilir.

Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Evet, daha etkin kullanırım.

Teşekkür ederim. Kusura bakmayın.

Yani faiz oranı 100 baz puan, 500 baz puan artırıldı diye kamuoyuna açıklanan rakamın gerisinde günler, belki aylar süren ve alanında en iyi uzman olan teknik arkadaşlarımızın çalışmaları var. Kendisiyle yakın çalışan ve benim de tanıdığım herkes bilir ki Sayın Cumhurbaşkanımız bilime olağanüstü değer ve önem veren bir liderdir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Çok, çok!

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN- Bu kadar ciddi ve teknik bir meselede detaylı çalışmanın neticesinde...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Çok, çok!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, lütfen...

ORHAN YEGİN (Ankara) – Tavrınıza karşılık vermememiz ciddiye almadığımızdan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, bana laf atıyorlar, lütfen müdahale edin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi müdahale ediyorum.

Değerli arkadaşlar, burada hepimiz siyasetle uğraşıyoruz. Siyasette ders sandıkta verilir, neticeyle olur; dolayısıyla herkes ders verir, ders alır. Netice de ortada, ben adil bir şekilde idare ediyorum.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ama almamışlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Herkes aldığını biliyor.

Lütfen değerli arkadaşlar, Sayın Erkan'ın sözünü bölmeyelim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN- Sayın Cumhurbaşkanı beni TCMB Başkanı olarak atadığında “TCMB Kanunu’na uygun bir şekilde fiyat istikrarını sağlayın, hayat pahalılığını bu milletin gündeminden çıkarın.” Şeklinde talimat vermişti. Biz talimatı bir defa aldık ve onun doğrultusunda yolumuza devam etmekteyiz. Daha evvel bahsettiğim gibi, arkadaşlarımızın çalışmaları büyük özveriyle, büyük teknik çalışmalarla, titizlikle ilerliyor; bunlara da gölge düşürmek istemeyiz TCMB olarak.

Şimdi, Sayın Milletvekilimiz Veli Ağbaba az evvel bahsetti banknottan. Şu an gündemimizde ne sıfır atma ne de 500'lük banknot var. Üst değerli banknota ihtiyaç duyulup duyulmadığı hem makroekonomik ve finansal analizler hem de teknik olarak yapılan değerlendirmenin sonucuna göre belirlenmektedir. E9 emisyon grubu banknotların kupür değerlerine ilişkin olarak 2009-2021 dönemindeki gerçekleştirmeler öngörülerle paralel olmuş, bugünkü kupür dağılımının doğruluğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla şu an itibarıyla Sayın Milletvekilim, gündemimizde bu yoktur.

Ondan sonra, rezervlerle alakalı bir gelişme vardı. Rezervlerimizle alakalı likidite stres testlerini yapıyoruz. Sizlerin de zaten hem sosyal medyada hem basında gördüğünüz gibi, rezerv rakamları analitik bilançodan ve diğer yayınlarımızdan gayet net bir şekilde gözüküyor. Şu an bizim rezervlerimizdeki artış hem brüt rezervde hem net rezervde hem de likidite stres testleri yapıldığında kullanılabilen rezerv göstergelerinin hepsinde büyük bir artış göstermektedir. Bu da sevindirici bir haberdir. Sayın Öztrak, swap hariç net rezervler, onlarda da iyileşmeyi görüyoruz. Yalnız siz de gayet net biliyorsunuz, bankacılık sisteminde şu an TL kredileri önde olduğu için yabancı paradan TL'ye swaplamadan dolayı bunların belli bir noktada normalleşmeye gidene kadar bu şekilde devam etmesi ama iyileşerek devam etmesi sorun değildir. Neden sorun değildir ve iyileşir? Çünkü likidite stres testlerinde yaptığımız kullanım net rezervlerinde herhangi bir likidite sorununuz yoktur. KKM'nin geçiş stratejisinde de bu stres testlerini eş zamanlı yaparak stratejimizi ona göre belirliyoruz ve ona göre kalibre ediyoruz; bu da onunla alakalı sorumuz.

İşsizlikle alakalı, istihdamla alakalı, seçici kredi sınırlamalarıyla alakalı milletimizin ve alt gelirlinin korunması ve gözetilmesiyle alakalı, reeskontlarla alakalı, sorular vardı; vakit açısından hepsini bir kalemde cevaplamak isterim.

Öncelikle reeskontlardan başlayalım: Evet, ihracatçının şu an yüzde 30 politika faizinde bileşken faizi yüzde 43 gibi bir rakama geliyor. Buna bir de teminat mektubunu siz eklemiştiniz Sayın Milletvekilim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan, toparlayın lütfen.

Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Tamam.

Dolayısıyla maliyetler artmış vaziyette. Bunun üstünde TİM, DEİK, TESK, ticaret odaları, sanayi odaları, Bankalar Birliği, TOBB, hepsiyle çalışıyoruz; teknik ekiplerimizi de oluşturduk birlikte çalışan ve reeskontlarda ihracatçıya yardımcı olacak şekilde. Bu maliyetlerin göze alınacağı şekilde çok yakın bir zamanda bu düzenlemeleri de sizlerle ve kamuoyuyla paylaşacağız rahatlatmak için.

İstihdam ve iş gücü önemli, büyümenin sürdürülebilir olması önemli ama şu an biz ihracattan ziyade iç taleple ve tüketimle büyüyen, özellikle de son bir yılda, rakamlarda gösterdiğim gibi...

Seçici kredi sınırlaması derken taşıt... Şimdi, örneğin, taşıt kredilerindeki koyduğumuz üst sınırla birlikte, tabii, o kredilerdeki azalmadan dolayı oradaki talebin de azaldığını görüyoruz ama ihtiyaç kredilerinde böyle bir üst sınır koymadık, tarım kredilerinde, esnaf kredilerinde asla böyle bir üst sınır koymadık. Dediğim gibi, bu makroihtiyati, normalde olmasa biz bunu, bu şekilde düzenlemeyi getirmezdik şu noktada ama olduğu için bunu da önümüzdeki politikamızda eş güdümlü bir şekilde onun yararına ve milletimizin refahını koruyacak şekilde kullanmayı görev biliyoruz aynı zamanda.

Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri; sorularımız çok var...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Bankalar kredi falan vermiyor Sayın Başkan.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Şimdi, dolar kuruna geldiğimiz zaman, daha evvel dediğim gibi, dolar kuru hedefimiz veya tahminimiz yok ama şunu söyleyebilirim ki şu an hâlihazırda yurt dışından bize gelen milyar dolarlık doğrudan yatırım teklifleri var. Bu, fonlardan, varlık yönetimlerinden hem istikrar hem de ekonomideki güven ortamının olmasıyla birlikte...

GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT (Kars) – Sadece Avrupa mı, Körfez kaynaklı mı bu Başkan?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Ben yirmi iki senedir Amerika’da çalıştığım için bana gelenler genelde Amerika’dan oluyor ve Dünya Bankasının... Zaten Dünya Bankası bir kredi değil Dünya Bankası Türkiye’mizin ve milletimizin başarı öyküsüne parça olabilmek, bir parçası olabilmek için çok makul rakamlarda verilen bir yatırım ve biz istedikçe verilen bir yatırım ama bunun yanı sıra, aynı zamanda bizim rezervlerimize doğrudan giriş yapabilecek milyarlarca dolarlık teklif mektubu benim masamda ve biz kendi istediğimiz oranlarda, kendi istediğimiz koşullarla kabul etmek istediğimiz için geri dönüşü bile... Beni sürekli arıyorlar, biz geri dönme lüksünü kendi lehimize kullanıyoruz. O bakımdan, döviz kurunda istikrarın sağlanması...

Bir de yurt içinden baktığınızda, şu an olmadık bir olay oluyor. Bizim halkımız KKM’lerde vadesi dolmadan KKM’yi bozmak istiyor, TL’deki şu an, enflasyona karşı gelen şu anki mevduat oranlarını sağlayabilmek için. Biliyorsunuz ki vadeden önce bozduğunuz zaman kur farkını da alamıyorsunuz, ona rağmen. Dolayısıyla, bu istikrar ortamının ve rezervlerde de iyileşmenin devam etmesini ve kurda da istikrarın devamını öngörüyoruz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yani şu anda istikrar var değil mi Sayın Başkan?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Şu an göreceli olarak biz baskıyı... Geldiğimizden daha evvel bireysellerde bile döviz alımı vardı, şu an bireysellerde döviz satışı var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yok, yani halkın deyimiyle şu anda istikrar var mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, Sayın Tanal...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Ben teknik olarak cevap veriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan, lütfen toparlayın, son sözlerinizi alalım; geri kalan sözlerle lütfen yazılı cevap verin.

Toplantıyı nihayete erdireceğim, toparlayın lütfen, toplantıyı kapatacağım.

Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI HAFİZE GAYE ERKAN – Toplumun refahına en büyük katkısı sağlayabilmek için, bir teknik kurum olarak ve teknik bir kurumun Başkanı olarak sizlerin görüşlerini çok değerli buluyoruz, hepsini not aldık, hepsini kaydettik; cevaplayamadığımız soruları yazılı olarak... Sizleri TCMB’ye davet etmek isteriz, birlikte istişare etmek isteriz.

Görevimizi de layıkıyla, Allah’ın izniyle ve sizlerin de desteğiyle, milletimizin desteğiyle inşallah yerine getirmek için buradayız, bunda da kararlıyız.

Vaktiniz ve alakanız için teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erkan’a teşekkür ediyorum.

Böylece, gündemimizde yer alan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme toplantısı sona ermiştir.

Milletvekillerimize ve tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.44

